

Наукова робота
«Профілактика вживання легких
алкогольних напоїв підлітками як
напрям соціально-педагогічної
діяльності»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ ЛЕГКИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ	
1.1 Причини вживання підлітками легких алкогольних напоїв.....	6
1.2 Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв засобами інтерактивних технік	9
РОЗДІЛ 2 ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ ЛЕГКИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ	
2.1 Діагностика схильностей і ставлення підлітків до вживання легких алкогольних напоїв	13
2.2 Розробка тренінгового заняття «Профілактика вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі»	18
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Одна з гострих проблем сьогодення – поширення вживання підлітками легких алкогольних напоїв. Це соціальне явище має свою динаміку і закономірності розвитку.

Вживання алкоголю поширювалось в більшості країн протягом багатьох століть. Молодь починає вживати алкоголь у різному віці залежно від країни, соціальних умов, національних традицій, культурного рівня, хоча найчастіше це підлітковий період або період «ранньої дорослості». Протягом багатьох років вживання спиртного досліджувалося такими вченими різних країн як: Н. Анісімов, О. Балакіреєв, С. Гарницький, Н.Максимова, А. Маюров, А. Капська, О. Пилипенко, О. Яременко та багато ін. [2; 6; 7; 19; 27].

На сьогоднішній день, на жаль, помолодшала вікова група дітей, які пробують вживати алкогольні напої. Проблема вживання підлітками спиртного стає рік від року все гострішою. Все більше неповнолітніх виявляються втягненими в ці звички з шкільної лави. Така шкідлива звичка як вживання алкоголю набуває масового поширення серед підлітків у наш час.

Негативний вплив спиртного на осіб молодого віку та необхідність розробки відповідних профілактичних і корекційних програм розглядається на державному рівні, що відображено в Законі «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв», Законі України «Про обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв: основні положення, ключові новації і порядок застосування», Законі «Про обмеження вживання алкогольних напоїв у громадських місцях» [12; 13; 14].

Необхідність дослідження зазначеної проблеми обумовлена даними соціологічних опитувань, які характеризуються такими показниками: не вживають міцних алкогольних напоїв менш як 55% молодих людей, вина-менш як 40%, слабоалкогольних напоїв - менш як 30%. Існує певна різниця щодо вживання алкоголю у гендерному аспекті: практично не вживають алкоголь

менш як 23% молодих людей чоловічої статі, серед молоді жіночої статі таких було 36%.

На сьогоднішній день молоді люди обирають переважно слабоалкогольні напої. Майже кожна четверта молода людина (23%) вживає пиво щотижня, а понад 6% - щодня. Дослідження серед молоді 13-17 років засвідчує, що 89% опитаних підлітків хоча б раз у житті вживали алкогольні напої, а за останні 30 днів це робили 60% опитаних підлітків. Щотижневе вживання алкогольних напоїв визнали 20% - 13-14-літніх, 27% серед 15-річних, 31% - 16-річних та 36% - 17-річних. Сільські підлітки меншою мірою втягнуті у вживання алкоголю. Загалом же можна говорити про високий рівень вживання алкоголю молоддю України.

За даними європейського опитування учнівської молоді «ESPAD» проведеного Українським інститутом соціологічних досліджень ім. Яременко, переважна більшість опитаних представників молодого покоління України має досвід знайомства з алкогольними напоями, причому активне вживання алкоголю збільшується в міру дорослішання підлітків і притаманне як хлопцям, так і дівчатам [8].

Реальним виходом з цієї ситуації на сьогоднішній день є активне залучення до профілактичної роботи соціальних педагогів, психологів середніх шкіл, інших установ сфери освіти, а також батьків. Залучення до профілактичної роботи спеціалістів дасть максимальну можливість мати постійний контакт з дітьми, впливати на їхню свідомість, поведінку, розвиток, світосприймання, спостерігати ті відхилення (чи констатувати норми) у поведінці, які часто недоступні батькам, формувати в учнів правильне ставлення до особистого здоров'я.

Мета наукової роботи: здійснити соціально-педагогічний аналіз проблеми вживання підлітками легких алкогольних напоїв та розробити тренінгові програму профілактичної роботи, спрямованої на запобігання цього явища.

Завдання:

1. На основі вивчення науково-методичної літератури з даної проблеми

проаналізувати причини виникнення у підлітків схильності до вживання спиртного.

2. Розкрити основні прояви адикцій у поведінці підлітка схильного до вживання слабоалкогольних напоїв.

3. Виявити дітей, схильних до вживання спиртних напоїв та визначити їх ставлення до зазначеної проблеми.

4. Розробити тренінгову програму з профілактики вживання слабоалкогольних напоїв підлітками.

Об'єкт дослідження: профілактика вживання підлітками легких алкогольних напоїв як напрям діяльності соціального педагога.

Предмет: тренінг, як ефективний засіб профілактики вживання легких алкогольних напоїв підлітками.

Методи дослідження:

Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, теоретичний аналіз соціально-педагогічної літератури, аналіз практичного досвіду роботи соціальних педагогів, систематизація і узагальнення отриманої інформації);

Емпіричні методи (анкети, спостереження, методи математичної статистики призначені для діагностики ставлення та схильностей до вживання легких алкогольних напоїв та аналізу отриманих результатів.

Наукова новизна: розкрити особливості, мотиви первинного вживання легких алкогольних напоїв, поінформованість молоді про негативні наслідки їх систематичного вживання; вперше розроблена педагогічна модель профілактичної роботи щодо вживання підлітками легких алкогольних напоїв в умовах регіональних особливостей.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретичні висновки і методичні рекомендації можуть бути використані при розробці лекційних курсів для студентів педагогічних вузів, виховних програм для вчителів, класних керівників, соціальних педагогів, а також при підготовці і перепідготовці фахівців систем основної і додаткової освіти.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ ЛЕГКИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ

1.1 Причини вживання підлітками легких алкогольних напоїв

Останніми роками в українському суспільстві показник захворюваності алкоголізмом значно зростає. Непомірне споживання алкоголю є не тільки медичною, а й соціальною проблемою, не вирішення якої руйнує майбутнє країни. Особливе занепокоєння викликає збільшення за останні роки вживання алкоголю неповнолітніми.

Підліток — це особливий споживач алкогольних напоїв. Нормативно він не може їх вживати, але фактично вживає. Споживча поведінка покупців-підлітків і повнолітніх людей дуже відрізняється. Це стосується видів і типів куплених алкогольних напоїв, факторів, які впливають на їх споживання. За даними європейського опитування учнівської молоді «ESPAD» найбільшу популярність серед підлітків мають слабоалкогольні напої, які вживали 62 % респондентів [1, с 7].

Слабоалкогольні напої — це алкогольні напої із вмістом етилового спирту від 1,2 до 8,5 відсотка об'ємних одиниць та екстрактивних речовин не більш як 14,0 г на 100 см, виготовлені на основі водно-спиртової суміші з використанням інгредієнтів, напівфабрикатів та консервантів, насичені чи ненасичені діоксидом вуглецю [9, с 12]. Слабоалкогольні напої позиціонуються як напої для молоді, легкі та модні, такі, що мають безліч приємних смаків, доступні за ціною, що роблять їх привабливими в очах сучасних підлітків. Проблему зростання рівня вживання неповнолітніми слабоалкогольних напоїв посилює ще низка особливостей підлітка-споживача:

1) більш швидке звиканням до спиртних напоїв. У підлітковому віці стабільний потяг до алкоголю формується у вісім разів швидше, ніж у дорослої людини;

2) злоякісний перебіг хвороби;

3) прийняття підлітком великих доз алкоголю [17].

Причини першої спроби алкоголю різноманітні. Але простежуються їх характерні зміни залежно від віку. До 11 років перше знайомство з алкоголем відбувається або випадково, або його дають «для апетиту», «лікують» вином, або ж дитина сама з цікавості пробує спиртне. У старшому віці це частіше трапляється з традиційного приводу: «свято», «сімейне торжество», «гості» і т. д. І хоча це відбувається за згодою батьків, у колі родини, все ж і таке прилучення дітей до спиртного небезпечно. Недарма кажуть у народі: «Ріки починаються зі струмочка, а пияцтво — з чарочки». В 14 – 15 років з'являються приводи на зразок: «незручно було відставати від хлопців», «друзі вмовили», «за компанію», «для хоробрості». Дослідники виділяють такі мотиви вживання спиртного підлітками - бажання наслідувати традиції та переживати нові відчуття. Формуванню цих мотивів сприяють деякі властивості психіки неповнолітніх, прагнення дорослості, бажання бути як всі, прагнення наслідувати старших. Віковими особливостями підлітків певною мірою можна пояснити вживання ними спиртних напоїв «для хоробрості». Цей мотив пов'язаний з відсутністю в неповнолітніх життєвого досвіду, знань, що дозволяють їм вільно вступати у спілкування з оточенням.

До мотивів також можна віднести і прагнення позбавитися від нудьги, пов'язане з емоційним голодом. У підлітків цієї категорії істотно ослаблений або втрачений інтерес до пізнавальної діяльності. Особи, які вживають спиртне майже не займаються громадськими справами. Істотні відхилення спостерігаються і в структурі їхнього дозвілля. Ці підлітки менше цікавляться художньою літературою, рідко беруть участь в самодіяльності, майже не бувають в театрі, втрачають інтерес до серйозної музики, живопису [5, с. 4]. Такі підлітки не об'єднані якоюсь корисною діяльністю, у них переважає «порожнє проведення часу», і а «знудьгована» група стає сприятливим середовищем для вживання слабоалкогольних напоїв. Головна небезпека першої спроби спиртного для незрілої особистості полягає в тому, що відчувши потяг, підліток схильний до алкоголізму стає залежним практично відразу, навіть не встигнувши зрозуміти, що з ним сталося [18, с.144].

Причинами вживання підлітками легких алкогольних напоїв можна назвати наступні: неблагополуччя сім'ї; позитивна реклама в засобах масової інформації; незайнятість вільного часу; відсутність знань про наслідки вживання спиртних напоїв; відхід від проблем; психологічні особливості особистості; самоствердження. [11, с.148].

Одна з причин вживання слабоалкогольних напоїв підлітками – пасивне претендування на дорослість. Споживання алкоголю в підлітковому віці вважається символом мужності, спроможності. Внутрішня духовна обмеженість, невміння проявити себе в шкільному колективі обумовлюють часте вживання підлітками алкоголю заради самоствердження у вуличній групі товаришів, що тягне за собою згубні наслідки.

Привабливість для підлітків спиртних напоїв посилюється популяризацією вживання алкоголю в кінофільмах, телепередачах, рекламних роликах [6, с.34].

Деякі підлітки вживають спиртне, щоб зняти із себе напругу, звільнитися від неприємних переживань в сім'ї або шкільному колективі. Складається такий стереотип поведінки, коли всі життєві проблеми вирішуються і породжуються вживанням спиртного.

Морально-емоційна сторона сімейних відносин - найважливіша умова морального розвитку дітей. Характер цих відносин виступає в якості головних обставин благополуччя або неблагополуччя сім'ї, від якого залежить успіх або неуспіх сімейного виховання.

Виділяють кілька типів сімей, в яких дитина починає вживати спиртні напої частіше, ніж в інших сім'ях:

1) конфліктні сім'ї, коли відносини між членами сім'ї будуються по типу суперництва, ізоляції, невротичного доповнення. У таких сім'ях спотворюється сприйняття близьких. Члени сім'ї приписують один одному переважно негативні якості і наміри. Щоб домогтися якихось поступок, діти починають вживають спиртне.

2) Десоціалізовані сім'ї, ведуть асоціальний спосіб життя, з низьким матеріальним рівнем, санітарною занедбаністю, неорганізованим побутом. Така

сім'я активно формує у дітей агресивно-оборонне ставлення до зовнішнього світу, так як весь час знаходиться в постійному конфлікті з навколишнім середовищем і соціумом. У таких сім'ях відсутній контроль за дитиною. Дитина відчуває себе в небезпеці в своєму будинку, де мала би відчувати себе більш захищеною, бачить невідповідність між тим, що говорять і що робиться в родині. У дітей і підлітків у неблагополучних сім'ях, як правило, не розвинена культура спілкування. Відсутність душевної близькості з батьками і контактів з однолітками з благополучних сімей, некоммунікбельність приводять до пошуку вуличної компанії, часто неоднорідної за віком, де підлітки мають реальні можливості для самоствердження і насамперед через залучення до алкогольних традицій компанії [24; 27].

Результати аналізу основних причин, що зумовлюють вживання алкоголю неповнолітніми, свідчать, що для більшості підлітків це є прагнення до незалежності та самоутвердження, наслідування прикладу старших (у тому числі батьків), напружена психологічна атмосфера і часті конфлікти у сім'ї. Характерно, що більшість старшокласників пізнало смак алкоголю в сім'ї, а далі місцем вживання спиртного стала компанія.

1.2 Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв засобами інтерактивних технік

Інтерактивні форми є різновидом активних методів інформаційної роботи з молоддю, але разом з тим вони виділяються в окремий різновид практики, оскільки вимагають високого рівня як професійної підготовки працівника, так і відповідальності за результати впровадження цих форм у діяльність соціального педагога. Найважливішою проблемою їх застосування є рівень професійної та загальної інформаційної культури .

Оскільки в нашій роботі ми досліджуємо профілактику вживання підлітками спиртних напоїв через інтерактивні технології, ми детальніше розглянемо таку форму роботи як тренінгові заняття.

Серед усіх інтерактивних форм роботи з дітьми та підлітками тренінги розвиваються найбільш динамічно. Ефективністю, конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією та іншим тренінг приваблює всіх його учасників і зацікавлює тих, хто ще не брав у ньому участі.

Завдань, що їх доводиться вирішувати тренерам, теж дуже багато. Це можуть бути тренінги психотерапевтичні, тренінги, спрямовані на самопізнання, пошук сенсу життя, розвиток творчих здібностей, усунення комунікативних проблем. В нашій роботі ми більш детально зупинимось на тренінгових заняттях по профілактиці вживання спиртних напоїв підлітками.

Отже, для проведення тренінгового заняття з профілактики вживання підлітками спиртних напоїв необхідно визначити мету, конкретизувати завдання, визначити зміст основних процедур, вибрати відповідні форми, методи, засоби роботи. Оскільки форми та методи профілактики мають різні можливості формування когнітивного, афективного, поведінкового компонентів поведінки підлітка, то одноразове їхнє застосування не забезпечить позитивних результатів. Профілактика вживання підлітками спиртних напоїв буде ефективною лише при умові систематичного, комплексного використання різних форм, методів, засобів в поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для повноцінної життєдіяльності та самореалізації підлітків [6; 10; 19; 23, 27].

Для того, щоб успішно і результативно провести тренінгові заняття, потрібно заздалегідь підготувати проект заняття, в якому чітко вказати: тему, сценарій проведення тренінгу, докладний план бесіди, тези лекції, перелік прикладів і ситуацій, що можуть бути використані в тренінгу, зміст практичної частини, роздавальний матеріал, методику проведення занять, методику використання наочності.

Успіх тренінгу залежить від реалізації принципу щирості й відкритості. Головне під час тренінгу – бути відвертими. Інший важливий принцип – конфіденційність усього, що відбувається, без якої неможливо створити атмосферу психологічної безпеки й саморозкриття. Подробиці проведення

заходу не виносяться за межі приміщення. Учасники не бояться, що зміст їхнього спілкування може стати загальновідомим [3; 20; 23] .

Розробка тренінгових занять з профілактики вживання спиртних напоїв в підлітковому віці на даний момент розвитку суспільства особливо доречна. Так як з кожним днем збільшується кількість людей молодого віку, які починають вживати алкоголь.

Щоб краще дослідити ставлення та схильність до вживання спиртних напоїв в підлітковому віці, ми розробили анкети, що дасть нам змогу більш краще орієнтуватися у роботі по профілактиці для певного віку дітей (див. додаток А; Б).

В нашій роботі ми дослідили закономірність в тому, що тренінгові заняття є ефективними засобами ранньої профілактики вживання легких алкогольних напоїв у підлітковому віці. Тому, розробляючи тренінгове заняття - підбирали найоптимальніші та найцікавіші повідомлення, вправи та техніки, для того, щоб це було доступно та легко такій категорії населення як підлітки.

У структуру тренінгового заняття входить: вступна частина – привітання і обґрунтування теми – котра продовжується до 5 хв.; основна частина – вступна промова, правила групи (5 хв.), вправа «Знайомство» (5хв), вправа – привітання «Рукоштовання з закритими очима»(5хв.), інформаційне повідомлення «Шкідливість алкоголю» (2хв.),гра «Хто найуважніший?» (5 хв.), робота в групах "Шкідливі наслідки споживання спиртного" (5 хв.), вправа «Міфи та факти про алкоголь» (8 хв.), гра – розминка «Австралійський дощ» (4 - 5 хв.), вправа «Обговорення ситуації» (5 хв.), гра «Мені подобається в тобі...»(5 хв.), вправа «Вміння сказати - ні» (5 хв.), вправа «Плюси та мінуси» (5 хв.), і заключна частина, підсумки заняття, тривалість яких не перевищує (5 хв.). Заняття побудоване так, щоб якомога доступніше донести знання про негативні наслідки вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі.

Результативність тренінгового заняття багато в чому залежить від того, наскільки ретельно і продумано ведеться підготовка до нього, від розмаїтості форм його проведення. У зв'язку з цим усі питання, розглянуті разом з дітьми,

доцільно винести на загальне засідання чи обговорення, що складається з медичного працівника, соціального - педагога та психолога тощо.

Важливим етапом підготовки до тренінгу є з'ясування у тактовній формі (за допомогою бесід, анкетування, тестування тощо) стилю життя молодого користувача, його взаємин з оточуючими людьми, з однолітками (чим живе його сім'я, які її соціальні установки, система моральних, духовних цінностей тощо) [3; 20; 22; 26] .

Тренінг суттєво відрізняється від традиційних форм роботи з дітьми та підлітками, оскільки зорієнтований перш за все на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми мають на меті використання всього потенціалу людини: її компетентності(соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійності, здатності до прийняття рішень, взаємодії тощо. Важливо розуміти, що тренінг – це водночас цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма опанування знань, інструмент для формування умінь та навичок, форма розширення досвіду.

На сьогодні накопичено багато різних конкретних вправ, прийомів, процедур, технік проведення тренінгів, які успішно використовуються у груповій роботі.

РОЗДІЛ 2 ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВЖИВАННЯ ЛЕГКИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ ПІДЛІТКАМИ

2.1 Діагностика схильностей і ставлення підлітків до вживання легких алкогольних напоїв

З метою діагностики ставлення та схильностей до вживання підлітками легких алкогольних напоїв нами було проведено дослідження, вибірку якого становлять 40 учнів 8 класів (16 хлопців та 24 дівчат).

Для діагностики відношення підлітків до вживання спиртних напоїв нами була використана анкета «Ваше відношення до вживання алкоголю» (див. додаток А), яка містить 13 запитань відкритого та закритого типу. За результатами проведеного анкетування 2 (5%) дитини вживають слабоалкогольні напої два рази на тиждень, 4 (10%) підлітків – один раз на тиждень, 14 (35%) респондентів вживають слабкі алкогольні напої один раз на місяць, 2 (5%) особи вживають два рази на місяць, 12 (30%) учнів вважають нормальним вживати спиртні напої не часто і в обмеженій кількості – 2 - 6 разів на рік, 3 (15%) респондентів вживають слабоалкогольні напої 1 раз на рік (див. додаток В).

На запитання «Хто вперше запропонував вам вжити алкоголь?» - 10 (25%) підлітків вказали, що – знайомі, 6 (15%) респондентів дали відповідь «родичі», 20 (50%) – друзі, 4 (10%) підліткам запропонував попробувати спиртне – брат (див. додаток Г). На думку респондентів, найбільше спонукає підлітків до вживання слабоалкогольних напоїв саме мода (58%) учнів. Трохи менше підлітків (55%) вважають, що великий вплив на вживання алкоголю мають друзі, оскільки саме в очах друзів підлітки намагаються бути дорослими. На третьому місці серед причин, що сприяють вживанню слабоалкогольних напоїв, є свобода їх придбання, так вважають (44%) респондентів. Четверте місце посідає реклама цього товару (30%), яка певною мірою формує моду. П'яте місце - доступність їх ціни (28%). Зазначимо, що респонденти могли обирати до 4 запропонованих варіанти відповідей, тому сума результатів перевищує 100%(див. додаток Д).

Кількість дітей, які б погодилися спожити слабкі алкогольні напої, якби їм запропонував хтось із авторитетних дорослих людей становить (25%) тобто 10 учнів, з 40 респондентів – 26 (65%) на таке б не погодилися та 4 (10%) підлітків утрималися від відповіді (див. додаток Е).

На питання «Чи споживаєте ви слабоалкогольні напої після сварок або після того, як дорослий висловить вам зауваження» 10 (25%) осіб вказали відповідь «так», 20 (50%) респондентів надали перевагу варіанту - «ні» та 10 (25%) дали відповідь «можливо»(див. додаток Є).

За результатами проведеного дослідження 6 (15%) підлітків вказали, що вживають слабкі алкогольні напої для того, щоб відволіктись від труднощів, коли у них виникають проблеми або коли відчувають себе у скрутному становищі, хоча розуміють, що це не допоможе із вирішенням.

24 (60%) учнів зазначили, що при виникненні певних труднощів вони не вживають спиртного, оскільки не вважаю алкоголь способом вирішення проблем, зазначивши, що тільки слабка людина запиває свої душевні рани та проблеми, та 10 (25%) осіб відповіли, що іноді вживають алкоголь при складних ситуаціях, які виникають у їхньому житті (див. додаток Ж).

Кількість респондентів, які без вживання слабоалкогольних напоїв, в деяких випадках, відчувають себе дискомфортно, становить 25% тобто 10 учнів. 30 (75%) підлітків вважають, що вживання слабоалкогольних напоїв не зможе вплинути на почуття дискомфорту в деяких ситуаціях(див. додаток К).

На запитання «Чи відчуваєте ви коли – небудь провину за те, що вживаєте спиртні напої?» 16 (40%) підлітків дали відповідь «так», та зазначили, що це є їхньою шкідливою звичкою, яка завдає шкоди їхньому здоров'ю і їм соромно за свою поведінку та 24 (60%) учнів відповіли «ні», тому що вживають слабоалкогольні напої в обмеженій кількості і вважають, що повністю контролюють свої дії (див. додаток Л). За результатами анкетування виявили, що у 8 (20%) респондентів завжди є причини, щоб випити пива чи інших слабоалкогольних напоїв, у 168 (40%) підлітків не завжди є причина для

розпивання спиртного та 16 (40%) осіб зазначили, що інколи в них є причини вживати алкоголь (див. додаток Е).

Зазначимо також, що 14 (35%) учнів намагалися що не будь зробити, для того, щоб контролювати свої дії, щодо вживання легких алкогольних напоїв. З 20 респондентів 13 (65%) вказали, що не намагалися здійснювати певних дій для контролю за вживанням спиртного, оскільки в цьому не було такої необхідності (див. додаток Н). Крім того, ми намагалися визначити ставлення респондентів до вживання легких алкогольних напоїв. Згідно з отриманими результатами половина респондентів (50%) ставляться нейтрально до вживання спиртного та в 20 (50%) осіб ставлення до вживання алкоголю негативне (див. додаток П).

За результатами анкетування визначили, що 32 (80%) учнів вважають вживання легких алкогольних напоїв серйозною проблемою для здоров'я молоді, оскільки гадають, що це початкова ланка до алкоголізму і молоді люди не розуміють усієї небезпеки такого захоплення. З 40 підлітків 8 (20%) зазначили, що не вбачають у цьому ніякої проблеми, тому що на їх погляд вживання легких алкогольних напоїв у не великих дозах не несе у собі ніякої шкоди (див. додаток Р).

На запитання «Чи є у вашому оточенні однолітки, котрі вживають спиртні напої » всі респонденти дали відповідь «так», з них 30 (75%) учнів зазначили, що у їхньому колі знайомих та друзів є неповнолітні, які іноді вживають слабкі алкогольні напої та 10 (25%) осіб вказали, що деякі підлітки із їхнього оточення вживають алкоголь часто (див. додаток С).

З метою діагностики схильностей підлітків до вживання легких алкогольних напоїв нами була використана «Анкета для визначення схильності до вживання спиртних напоїв», яка включає 16 питань відкритого, закритого та змішаного типу (див. додаток Б).

За результатами діагностики кількість тих, хто є прибічником слабоалкогольних напоїв, майже однакова як серед хлопців (62%), так і серед дівчат (57%). Що стосується віку, то майже половина підлітків (45%) спробували

слабоалкогольні напої в 14 років, 35% у 13 років і 20 % підлітків почали вживати спиртне в 12 - річному віці (див. додаток Т).

За результатами анкетування 30 (75%) учнів вказали, що як правило розпивають легкі алкогольні напої з друзями, 6 (15%) – з подругою та 4 (10%) з родичами, більшість учнів вказали, що це траплялося на Дні народжені чи з нагоди якого не будь свята (див. додаток У).

Під час аналізу місць, де як правило підлітки беруть слабоалкогольні напої, то виявилось, що 20 (50%) респондентів самі купують спиртне в магазині, 14 (35%) учнів - у ресторанах, кафе, чи подібних місцях, 6 (15%) утрималися від відповіді (див. додаток Ф).

На запитання «Де ви берете кошти, щоб придбати слабоалкогольні напої» 20 (50%) неповнолітніх відповіли – «з кишенькових грошей», 10 (25%) – «у батьків» та 10 (25%) учнів вказали, що зовсім не витрачають коштів, оскільки їх пригощають (див. додаток Х). Щодо мотивів, які зазвичай спонукають підлітків купувати слабоалкогольні напої, то на першому місці стоїть: «підняти настрій» (52%) та «подобається смак» (45%). На другому місці йдуть: «спробувати новий смак» (22%), «спиртне надає впевненості» (18%), «так прийнято в компанії» (15%). Зазначаємо, що респонденти мали можливість обирати декілька варіантів відповідей, тому сума відповідей перевищує 100% (див. додаток Ц).

Згідно з відповідями респондентів на питання «Чи були у вас неприємності через вживання спиртного» 6 (15%) підлітків дали відповідь «так», 34 (85%) – «ні». Хотілося б зазначити, що учні які давали позитивний варіант відповіді, побажали не аргументувати свій вибір, оскільки не розкривали суть проблем, які у них виникали саме через вживання легких алкогольних напоїв (див. додаток Ш).

Щодо обсягу споживання слабоалкогольних напоїв підлітками, то якщо підліток один, частіше за все йому достатньо саме 0,5 л, щоб задовольнити бажання скуштувати слабоалкогольний напій. Коли ж він перебуває у компанії з друзями, то обсяг випитого помітно зростає. У компанії близько 15 % неповнолітніх випивають більше 1 літра слабоалкогольних напоїв.

Щодо вартості слабоалкогольних напоїв, то майже половина респондентів частіше обирають товари низької цінової категорії (до 10 грн. за пляшку). Кількість тих, хто обирає товар середньої (від 10-12 грн. за пляшку) та високої цінової категорії (більше 12 грн. за пляшку), майже однакові 23% та 25% відповідно. Дешеві товари мають, як правило більш низький рівень якості та ще більш негативно впливають на молодий організм, ніж їхні дорожчі аналоги.

На питання «Чи допускаєте ви можливість проведення свого Дня народження без спиртного?» 18 (45%) респондентів зазначили, що проводять це свято без алкоголю, 14 (35%) осіб вказали, що без спиртного День народження «не обходиться», «не можливий», «не цікавий», зазначали, що проведення такого свята не може відбуватися тому що це не «круто» і «по-старомодному», 8 (20%) учнів дали відповідь, що проведення свята без алкоголю можливе тому, що вони знають чим його можна з успішністю замінити (див. додаток Щ).

У результаті дослідження ми отримали дані, що 8 (20%) респондентів думають заздалегідь, де й коли вип'ють наступного разу, 26 (45%) підлітків не планують місце і час для розпивання легких алкогольних напоїв та 6 (15%) лише іноді планують свої дії (див. додаток Ю).

За результатами дослідження 16 (40%) опитуваних товаришують з тими, хто вважає, що пити – шикарно, хоча їхні дії вони і не підтримують та в деякій мірі засуджують, та 24 (60%) респондентів вказали, що товаришувати з такими особами не бажають (див. додаток Я).

Таким чином, дослідження підтвердило, що частка підлітків, які вживають слабоалкогольні напої досить велика. Подібні напої вживають і хлопці, і дівчата. Більшість скоштувала алкогольні напої в 14 років чи навіть раніше. Одним із головних факторів виникнення у неповнолітніх потреби у вживанні алкогольних речовин є соціально-педагогічні та психологічні особливості їх розвитку, а саме: прояви кризи підліткового віку, батьківсько - дитячі стосунки, соціокультурні особливості середовища та характер взаємовідносин в сім'ї та неформальній групі, форми спілкування в колі однолітків.

Отже, профілактика легких алкогольних напоїв у підлітковому середовищі на даному етапі становлення суспільства є доцільною і займає важливу позицію. Одним із завдань зазначеного напрямку соціально-педагогічної діяльності стало формування у дітей та підлітків мотивування до здорового способу життя. Вирішенню даного завдання сприятиме розроблення тренінгового заняття, спрямованого на запобігання вживання підлітками алкоголю, підвищення рівня інформованості, вироблення навички відмови від цього явища.

2.2 Розробка тренінгового заняття «Профілактика вживання легких алкогольних напоїв у підлітковому середовищі»

Мета: підвищити рівень поінформованості підлітків щодо проблем, пов'язаних із вживанням спиртних напоїв, про шкідливість алкоголю та профілактику вживання слабоалкогольних напоїв; розглянути особливості підліткового віку та з'ясувати найпоширеніші причини вживання молоддю алкоголю.

Тренінгове заняття розраховане на учнівську молодь віком 14-16 років.

Тривалість тренінгового заняття - 65 хвилин.

Вступна промова (2 хв.)

Сьогодні ми розкажемо вам про шкідливість вживання спиртних напоїв. Ви отримаєте знання про те, як алкоголь впливає на здоров'я людини. Способи захистити себе та близьких від зловживання алкогольними напоями.

Знання про алкоголь та його вплив на організм людини допоможуть вам уникнути небезпеки. Кожен з вас зможе усвідомити наслідки ризикованої поведінки, а водночас і те, як цей ризик можна (зменшити або запобігти йому зовсім), тобто, кожен може після отриманої інформації зробити для себе вибір.

Правила групи (3 хв.)

- 1) Правило руки: хочеш щось запитати, підними руку.
- 2) Говорити від свого імені: не узагальнюючи і не від імені всіх.

3) Тут і тепер: аналізувати і обговорювати те, що передбачається на даній зустрічі.

4) Три НЕ: не бурчати під ніс, не шепотіти на вухо, не говорити одночасно.

5) Активність: участь в роботі і обговореннях.

6) Конфіденційність: вся інформація щодо конкретних учасників повинна зберігатися в групі - це умова психологічної безпеки і саморозкриття.

7) Щирість і відкритість: не лицемірити і не брехати, бути самим собою, отримати та надати чесний зворотний зв'язок.

8) Кожна думка має право на існування: обговорювати і критикувати висловлювання, думки, а не особистість.

Вправа «Знайомство» (5 хв.)

Мета: підготувати учасників до роботи, створити комфортну атмосферу, гарний настрій, сприяти згуртованості групи.

Хід вправи: Учасники сідають у коло. Тренер знайомить їх із символічним учасником групи - будь-якою м'якою іграшкою. Кожен учасник передає іграшку по колу, називаючи своє ім'я та вітаючись із групою.

Вправа - привітання «Рукоштовання з закритими очима» (5хв.)

Мета: Комунікативна гра, розвиток уваги, інтеграція групи, створення позитивної атмосфери.

Хід вправи: Робота в парах. Учасники тиснуть руки один одному і застигають в такій позі. Після цього, кожен з учасників робить кілька кроків назад, а потім, не відкриваючи очей, повертається до партнера, пробує знову з'єднати руки в рукоштованні.

Інформаційне повідомлення « Шкідливість алкоголю » (2хв.)

Вживання слабоалкогольних напоїв небезпечно не стільки біохімічним впливом на організм людини, скільки формуванням у нього стилю алкогольної поведінки, подібної поведінки алкоголіка. Проблема вживання алкоголю серед молоді на сьогодні є дуже актуальною, турбує і батьків, і педагогів, і суспільство в цілому.

Як правило, перша спроба вживання алкоголю здійснюється в ранньому підлітковому віці (близько 12 років), коли дитина — ще не сформована особистість і не може повністю усвідомлювати ризиків, пов'язаних зі споживанням спиртних напоїв. Навіть у багатьох дорослих існують хибні уявлення про те, що в невеликих дозах алкоголь може бути корисним для дитини. Під тиском реклами, ЗМІ та вже усталених традицій щодо споживання спиртного в підлітків можуть сформуватись неправильні уявлення про алкоголь. Звичайна заборона споживати спиртне не досить ефективна. На якомусь етапі вона може призвести до того, що дитина спробує алкоголь в іншому місці.

Причини першої спроби спиртного різноманітні:

- бажання потрапити до певного кола однолітків, де споживання спиртного є звичайним явищем;
- бажання здаватися дорослішим;
- переконаність у тому, що це «модно і круто»;
- з метою розслабитися, позбутись відчуття сором'язливості;
- з метою розвеселитися;
- задля спілкування;
- через тиск оточення та ін..

Головна небезпека першої спроби прийому алкоголю для незрілої особистості полягає в тому, що, відчувши потяг до спиртного, підліток з біологічною схильністю до алкоголізму стає алкоголіком практично відразу, навіть не встигнувши зрозуміти, що з ним сталося.

Гра « Хто найуважніший?» (5 хв.)

Мета: активізувати учасників заняття до роботи в групі.

Хід гри: Учасникам пропонується об'єднатися в дві команди і стати один за одним у два рядка в різних кутках кімнати. Тренер дає учасникам, які стоять першими в обох рядах, по аркушу паперу із зазначенням якогось предмета чи образу (наприклад, кавун, обличчя з посмішкою тощо). Учасники повинні за допомогою жестів і міміки швидко та зрозуміло донести інформацію до наступного учасника (і так далі за ланцюжком). Завдання для останнього

учасника: намалювати отримане повідомлення на закріпленому заздалегідь на стіні великому аркуші паперу. Перемагає команда, яка передала образ, щонайближчий до оригіналу.

Учасників слід постійно заохочувати словами схвалення. Стежити за тим, аби підлітки не підказували. Стимулювати їх, кажучи , наприклад: «Ти можеш показати це без слів, спробуй».

Робота в групах "Шкідливі наслідки споживання спиртного" (5 хв.)

Учасникам тренінгу пропонується поділитися на 3 групи. Дається завдання для кожної групи щодо обговорення наслідків сп'яніння:

1-а група: фізичні;

2-а група: психологічні;

3-я група: соціальні.

Після обговорення в групах представник кожної з них доповідає аудиторії про результати та відповідає на запитання учасників тренінгу з інших груп.

Вправа «Міфи і факти про алкоголь» (8 хв.)

Мета: учні повинні розрізнити міфи і факти про алкоголь, знати, які проблеми пов'язані з алкоголем.

Хід вправи: Що ж ви знаєте про спиртні напої?

Дуже багато підлітків помиляються в деяких питаннях, щодо вживання спиртних напоїв, а людина , яка мало знає про шкідливість алкоголю , може зробити фатальну помилку.

Ми підготували для вас декілька стверджень, і давайте зараз ми з вами визначимо де міфи про алкоголь , а де факти.

Міфи та факти про алкоголь

- **Алкоголь перетравлюється організмом так само, як і їжа.**

(Міф) Насправді : алкоголь всмоктується набагато швидше , ніж їжа.

- **Пиво і слабоалкогольні напої (такі як джин - тонік) не шкідливі для організму.** (Міф) Насправді: Вони призводять до звикання, погано впливають на серце і печінку.

- **Ліки від кашлю містять алкоголь.** (Факт)

- **Холодний душ може допомогти п'яній людині швидше протверезіти. (Міф)** Насправді: Холодний душ робить п'яного тільки мокрим і холодним.
- **Банка пива 350 мл містить стільки ж алкоголю, як і 180 мл вина або 45 мл горілки. (Факт)**
- **Випивши забагато алкоголю, можна померти. (Факт):** Людина може померти від одноразового передозування алкоголем..
- **Те, як алкоголь вплине на людину, не залежить від статі. (Міф)** Насправді: Вміст алкоголю у крові жінки, яка випила одну склянку, буде вищим, ніж у крові чоловіка, який теж: випив одну склянку, навіть якщо у них однакова вага. Після більшої кількості склянок різниця стає ще помітнішою.
- **У невеликих дозах алкоголь зменшує напруження і знімає комплекси. (Факт)**
- **У невеликих дозах алкоголь послаблює концентрацію та сповільнює реакції. (Факт)**
- **Тривале зловживання алкоголем призводить до деградації особистості. (Факт)**
- **Якісні алкогольні напої не завдають шкоди організму. (Міф)** Насправді: Будь-який алкоголь шкідливий. Продукт його розпаду - оцтовий альдегід завдає руйнівної шкоди організму.
- **Вживання алкоголю вагітною жінкою перешкоджає нормальному розвитку мозку ненародженої дитини. (Факт: Ушкодження мозку дитини - це лише один з можливих ризиків, які бере на себе вагітна жінка, коли п'є алкогольний напій. Серед дефектів, викликаних вживанням алкоголю, є негативні зміни розвитку обличчя.)**
- **Алкоголь, що міститься в технічному спирті, такий самий, як і в алкогольних напоях. (Міф)** Насправді: Технічний спирт є небезпечною отрутою, і його ніколи не можна вживати.
- **Печінка є органом людського тіла, який відповідає за перероблення алкоголю. (Факт)**

Після повідомлення, тренер роздає пам'ятки кожному учасникові тренінгового заняття.

Гра-розминка «Австралійський дощ» (4 - 5 хв.).

Мета: забезпечити психологічне розвантаження учасників

Хід гри: Учасники стають у коло. Інструкція: Чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Ні? Тоді давайте разом послухаємо, який він. Зараз по колу ланцюжком ви будете передавати мої рухи. Як тільки вони повернуться до мене, я передам наступні. Стежте уважно!

- В Австралії піднявся вітер. (Ведучий тре долоні),
- Починає крапати дощ. (Клацання пальцями).
- Дощ посилюється. (Почергове плескання долонями по грудях).
- Починається справжня злива. (Плескання по стегнах).
- А ось град – справжня буря. (Тупіт ногами).
- Але що це? Буря стихає. (Плескання по стегнах).
- Дощ стихає. (Плескання долонями по грудях).
- Рідкі краплі падають на землю. (Клацання пальцями).
- Тихий шелест вітру. (потирання долонь).
- Сонце! (Руки догори).

Вправа «Обговорення ситуації» (5хв.).

Мета: закріпити знання про сприятливість до алкоголю (толерантність до алкоголю).

Хід проведення: Групу поділяють на 2 підгрупи. Кожній підгрупі дають картку з ідентичною ситуацією і пропонують її обговорити. Після обговорення, представники кожної групи пропонують учасникам заняття відповіді на запитання, що були напрацьовані в підгрупі.

Ситуація

Дві подруги, Тетяна і Лариса, уперше потрапили на «дорослу» вечірку, де ніхто не збирався говорити, що спиртне їм ще рано споживати, де взагалі нікому було підказати, як їм поводитись. Як і всі, подруги випили по чарочці коньяку, і їм відразу стало весело. Після другої чарки Тетяна в захваті

хихикала, танцювала до упаву, і все навколо кружляло разом з нею. Третю чарку вона випила деяким зусиллям, але відмовитись вважала за незручність, оскільки тост був «За прекрасних панянок!». Після цього Тетяна стала поводитися зовсім нерозумно: заговала з хлопцями, втручалася в чужі розмови, приставала до всіх з обіймами та поцілунками. Лариса, навпаки, трималася прекрасно, хоч і пила нарівні з Тетяною. Вона робила знаки, намагаючись зупинити Тетяну, повернути її поведінку в рамки пристойності.

Незважаючи на відчайдушний настрій, четверту чарку Тетяна пити побоювалася, але, подивившись на Ларису, яка зробила це зовсім спокійно, вирішила не відставати. Незабаром язик у неї почав заплітатися, руки-ноги не слухалися, почувалась погано взагалі вже нічого не розуміла. П'ятий тост підняли за батьків. «Пити до дна! - кричали з усіх боків. — Батьки - це святе!». І цього разу, зробивши над собою зусилля, Тетяна з відразою випила. Добре, що поруч сиділа Лариса, яка довела подругу до туалету, інакше її знудило б прямо за столом. Якби не Лариса, Тетяна взагалі б додому не добралася. Вона йшла, плентаючись, не розуміючи, в який бік йти, часто сідала на землю і бурмотіла, що спатиме тут. Лариса ледве довела її і «передала» з рук у руки батькам. Батьки Тетяни жажнулися. Промучившись із дочкою всю ніч, вони довго лаяли її та все ставили у приклад Ларису, яка поводитися пристойно, а не напилася до напівсмерті.

«Дивно, — думала Таня, — адже ми ж з Ларисою пили однаково; чому вона сп'яніла менше за мене?». Дайте відповіді на запитання:

1. Хто з дівчат біологічно схильний до алкоголізму?
2. Як варто поводитися стосовно алкоголю Ларисі?
3. Як варто поводитися стосовно алкоголю Тетяні?
4. Чи правильну позицію зайняли батьки Тетяни?
5. Які симптоми алкогольного отруєння спостерігалися в Тетяні?

Гра «Мені подобається в тобі...» (5 хв.)

Мета: сформувати емоційно сприятливий клімат у групі.

Хід гри: Учасники сідають у коло, тренер пропонує послідовно один за одним, обмінятися думками про сусіда.

Вправа «Вміння сказати - ні» (5 хв.)

Матеріали: плакат із зображенням підлітків та фразами, які можна почути в товаристві підлітків стосовно відмови від уживання спиртного, аркуші паперу, ручки, фліп-чарт, фломастери.

Хід вправи: до стіни прикріплюється плакат.

Серед учасників формуються 6 груп і кожній пропонується одна із 6 фраз. Учасники мають обговорити у своїх групах, що може підліток відповісти, коли не бажає пити. Кожна можлива відповідь-відмова пишеться на окремому маленькому аркуші, який потім прикріплюється на плакат.

На чистому аркуші паперу кожна з груп пише "свою" фразу великими літерами і приклеює на цей же аркуш свої варіанти відповідей-відмов. Усі аркуші кріпляться на стіну біля плакату. Кожна група зачитує свої відповіді-відмови і обговорює з усіма учасниками. Ті відповіді-відмови, які учасники вважають вдалими, наклеюють на плакат. Аналізують, що вийшло, підсумовують, які альтернативи можна запропонувати дітям, щоб відмовитись від споживання спиртного у товаристві.

Вправа «Плюси та мінуси» (5 хв.)

Матеріали: аркуші паперу, ручки, дошка (фліп-чарт), фломастери.

Хід вправи: учасники діляться на пари. Їм пропонується на аркуші паперу написати "плюси" та "мінуси" у споживанні алкоголю. Після цього кожна пара зачитує свої варіанти, а тренер фіксує це на дошці. Підводяться підсумки.

Підведення підсумків (5 хв.)

У людини, що вживає алкогольні напої, може розвинути така хвороба, як алкоголізм. Вона руйнує життєві плани, пригнічує, приносить з собою безліч проблем. Щоб цього не сталося, треба пам'ятати, що ваше здоров'я і ваша доля — у ваших руках.

Пам'ятайте, вплив алкоголю на здоров'я людини залежить від ваги та зросту людини, від того що, чим менше людина важить і чим менший у неї зріст, тим швидше вона сп'яніє. Залежить від статі людини, оскільки жінки п'яніють швидше і сильніше, ніж чоловіки, при вживанні однакової кількості алкоголю. Також від

проміжку часу між вживанням алкогольного напою. Найсильніше п'яніють на «порожній шлунок», а також від міцності та специфіки газу в алкогольному напої. Від міцних та шипучих напоїв п'яніють швидше, не варто запивати алкоголь водою з газом.

Таким чином, соціально-педагогічна профілактика вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі передбачає створення у кожного власної моделі поведінки, зорієнтованої на здоровий спосіб життя. Соціальний педагог під час проведення тренінгу має привернути увагу підлітків до проблеми, надати переконливу інформацію про ступінь ризику, допомогти виробити вміння та навички відповідальної поведінки, створити ситуацію соціально-психологічного комфорту й захищеності.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного аналізу та експериментальної роботи засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених задач і дали підстави зробити наступні висновки та узагальнення.

Сучасний стан суспільного життя України визначається як загальними рисами, притаманними великим містам, так і специфічними особливостями, зумовленими наявністю молодіжного середовища. Недостатньо уваги приділяється боротьбі з негативними звичками, а саме вживання підлітками спиртного. На сьогоднішній день, на жаль, помолодшала вікова група дітей, які пробують вживати алкогольні напої. Проблема вживання підлітками спиртного стає рік від року все гострішою. Все більше неповнолітніх виявляються втягненими в ці звички з шкільної лави. Така шкідлива звичка як вживання алкоголю у наш час набуває масового поширення серед підлітків.

Отже, вирішуючи завдання наукової роботи ми з'ясували, що причинами вживання підлітками легких алкогольних напоїв можна назвати наступні: неблагополуччя сім'ї; позитивна реклама в засобах масової інформації; незайнятість вільного часу; відсутність знань про наслідки вживання спиртних напоїв; відхід від проблем; психологічні особливості особистості; самоствердження; бажання потрапити до певного кола однолітків, де споживання спиртного є звичайним явищем; бажання здаватися дорослішим; переконаність у тому, що це «модно і круто»; з метою розслабитися, позбутись відчуття сором'язливості; з метою розвеселитися; задля спілкування; через тиск оточення; задля солідарності з компанією; для «анестезії» від образи, горя або фізичного болю.

Якщо звернути увагу на вподобання респондентів, то підлітки найчастіше обирають недорогі (особливо хлопці) слабоалкогольні напої, розлиті в півлітрові пляшки, зміст яких не має великого значення, але на яких наявна етикетка розрекламованого бренду.

В нашій роботі ми дослідили таку закономірність, яка полягає в тому, що тренінгові заняття є ефективними засобами ранньої профілактики вживання легких алкогольних напоїв у підлітковому віці.

Також ми розробили анкети для діагностики схильностей і ставлення підлітків до вживання легких алкогольних напоїв та тренінгове заняття «Профілактика вживання легких алкогольних напоїв в підлітковому середовищі», що в майбутньому дасть нам можливість досліджувати та сприяти попередженню негативних явищ у молодіжному середовищі.

Ефективність профілактичної роботи залежить від дотримання основних її принципів: забезпечення права підлітка на вільний вибір своєї поведінки, обмеженої таким же правом інших людей, відмова від намагання маніпулювати ним; гуманний характер профілактики; добровільна участь у профілактичних заходах; безпечність профілактичних дій для дітей та підлітків; відповідність профілактичних дій віковим та індивідуальним особливостям; переконуючий характер профілактики.

Отже, профілактика вживання підлітками легких алкогольних напоїв буде ефективною лише в результаті систематичного, комплексного використання різних форм, методів, засобів у поєднанні з діяльністю, спрямованою на створення умов для їхньої повноцінної життєдіяльності та самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алкоголь та українці: традиція чи загроза? [Електронний ресурс] / BBC Ukrainian. Com. – 2004. – 24 серп. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/forum/story/2004/08/printable/040824_interactive_alcohol.shtml.
2. Анисимов Н.Л. Профілактика п'янства, алкоголізму и наркоманії среди молоді / Н.Л.Анисимов. – М. : Юрид. лит., 1988. - 176 с.
3. Бевз Г.М. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / Г.М.Бевз, О.П.Главник. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2005. – Кн. 1.—176 с.
4. Балакірєва О.М. Динаміка поширення тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України: 1995, 1999, 2003 роки / О.М.Балакірєва, О.О.Яременко, О.Р.Артюх та ін. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003.—174 с.
5. Болтівець С.І. Соціально-педагогічні причини поширення п'яцтва серед молоді // Практична психологія та соціальна робота / С.І. Болтівець, Н. А.Фоліменко. – 2004. – №10. – С.4-6.
6. Братусь Б. С. Психологія, клініка и профілактика раннього алкоголізму / Б. С.Братусь, П. И.Сидоров. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – 146 с.
7. Гарницький С.Л. Алкоголь, табак, наркотики и здоров'я подросток / Гарницький С.Л. – К. : Здоров'я, 1988. – 31 с.
8. Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотичних речовин – «ESPAD» [Електронний ресурс] / Український інститутом соціологічних досліджень імені Олександра Яременка. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/espad>.
9. Зав'ялов В. Ю. Психологические аспекты формирования алкогольной зависимости / В. Ю. Зав'ялов. – Новосибирск : наука, 1988. – 198с.
10. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ / Л.М.Завацька. – К. : Видавництво Дім «Слово», 2008. – 240 с.

11. Заиграев Г.Г. О некоторых особенностях профилактики пьянства // Социологические исследования / Г.Г. Заиграев. – 1993. – № 4. – С. 96-105.
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.raga.gov.ua.
13. Закон України «Про обмеження споживання і продажу пива та слабоалкогольних напоїв: основні положення, ключові новації і порядок застосування» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.raga.gov.ua.
14. Закон України «Про обмеження вживання алкогольних напоїв у громадських місцях» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.raga.gov.ua.
15. Климова С. Алкоголизм: обыденные теории [Электронный ресурс] / С. Климова // Социальная реальность. – 2007. – № 2. – Режим доступу : <http://socreal.fom.ru/?link=ARTICLE&aid=284>.
16. Климович В.Ю. Профилактика наркомании и алкоголизма в школе: Программа / В.Ю.Климович // Справочник руководителя образовательного учреждения. – М. : Наука, 2004. – № 7.
17. Коробкина З. В. Профилактика наркотической зависимости у детей и молодежи : учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / З.В.Коробкина, В. А. Попова. – М. : Академия, 2002. – С. 41-43.
18. Короленко Ц. П. Личность и алкоголь / Ц. П.Короленко, В.Ю. Завьялов. – Новосибирск : Наука, 1987. – 170 с.
19. Максимова Н.Ю. Соціально-психологічні аспекти профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді / Н.Ю.Максимова, С.В.Толстоухова. – К., 2000. – 200 с.
20. Методичні рекомендації та матеріали для практичного використання у профілактичній роботі з учнівською молоддю // Позакласний час. – 2000. – № 3. – С. 2-7.
21. Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання : зб. наук. публ. Укр. НДІ проблем молоді. – К., 1996.—Вип.5. – 127 с.

22. Профілактика вживання психоактивних речовин. Матеріали для проведення освітньо-профілактичної роботи. Частина II. / за заг. ред. К.С.Шендеровського, І.Я.Ткач. – К. : КМЦСССДМ, 2005. – 224 с.

23. Стойко О.О. Сучасні технології формування здорового способу життя серед молоді / О.О. Стойко // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2001. – №3. – С. 92-97.

24. Соціальна педагогіка: курс лекцій /за загальною ред. М.А. Галагузова. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 416 с.

25. Фельдштейн Д.І. Вікова та педагогічна психологія / І.Д.Фельдштейн. – М. : МПСИ, 2002. – 427 с.

26. Ягодинський В.М. Учням про шкідливість нікотину та алкоголю / В.М.Ягодинський. – К., 1986. – 105 с.

27. Яременко О.О.Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі: вживання, залежність, ефективна профілактика / О.О.Яременко, О.М.Балакірева, О.О.Стойко та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2005.—Кн. 7. – 196 с.

Додаток А

Анкета « Ваше відношення до вживання алкоголю? »

Ми пропонуємо Вам виразити своє відношення до вживання алкогольних напоїв:

1. Хто вперше запропонував Вам вжити алкоголь? _____

2. Як часто вживаєш слабкі алкогольні напої ? (позначте хрестиком, чи галочкою)?

1. Щодня
2. Через день
3. Два рази на тиждень
4. 1 раз на тиждень
5. 2 рази на місяць
6. 1 раз на місяць
7. 2–6 разів на рік
8. 1 раз на рік чи рідше

3. Погодилися б Ви спожити слабкі алкогольні напої , якби Вам його запропонував хто-небудь із авторитетних дорослих людей? _____

4. Спожили б Ви слабоалкогольні напої після засмучень, сварок або після того, як дорослий висловить Вам зауваження? _____

5. Коли у Вас проблеми або Ви відчуваєте себе в скрутному положенні – Ви вживаєте слабкі алкогольні напої (відповідь обґрунтуйте)? _____

6. Чи бувають такі випадки, що без вживання слабоалкогольних напоїв Ви відчуваєте себе дискомфортно? _____

7. Чи відчуваєте Ви коли-небудь провину через те, що вживаєте легкі алкогольні напої (відповідь обґрунтуйте)? _____

8. Чи завжди у Вас є причина, щоб випити пива чи інший слабоалкогольний напій? _____

9. Чи намагалися Ви що-небудь зробити, щоб контролювати своє вживання легких алкогольних напоїв? _____

10. Чи вважаєте Ви, що вживання легких алкогольних напоїв серйозна проблема для здоров'я молоді (відповідь обґрунтуйте)? _____

11. Перелічіть, які види слабоалкогольних напоїв Ви знаєте _____

12. Ваше ставлення до алкогольних напоїв? _____

13. Чи є у Вашому оточенні однолітки, котрі вживають спиртні напої (позначте хрестиком чи галочкою)?

- а) Так, іноді вживають;
- б) так, вживають часто;
- в) ні, таких людей немає.

Додаток Б**Анкета для визначення схильності до вживання спиртних напоїв**

1. У скільки років Ви вперше спробували легкі алкогольні напої? _____

2. Хто вперше пригостив Вас слабоалкогольними напоями і за яких умов? _____

3. Чи припиняєте Ви пити, коли відчуваєте, що п'янієте? _____

4. Чи п'єте Ви слабоалкогольні напої тоді, коли посварилися з батьками, якщо так, то чому? _____

5. Як правило з ким ви розпиваєте легкі алкогольні напої? _____

6. Де Ви і Ваші друзі, як правило, берете слабкі алкогольні напої? _____

7. Де Ви берете гроші на алкоголь? _____

8. Чи були у Вас неприємності через вживання спиртного? _____

9. Чи відчуваєте сором за те, що вживаєте алкоголь. Відповідь обґрунтуйте? _____

10. Як часто Ви вживаєте легкі спиртні напої, чому? _____

11. Яку дозу спиртного можна вважати малою? _____

12. Чим на Вашу думку, можна замінити спиртне? _____

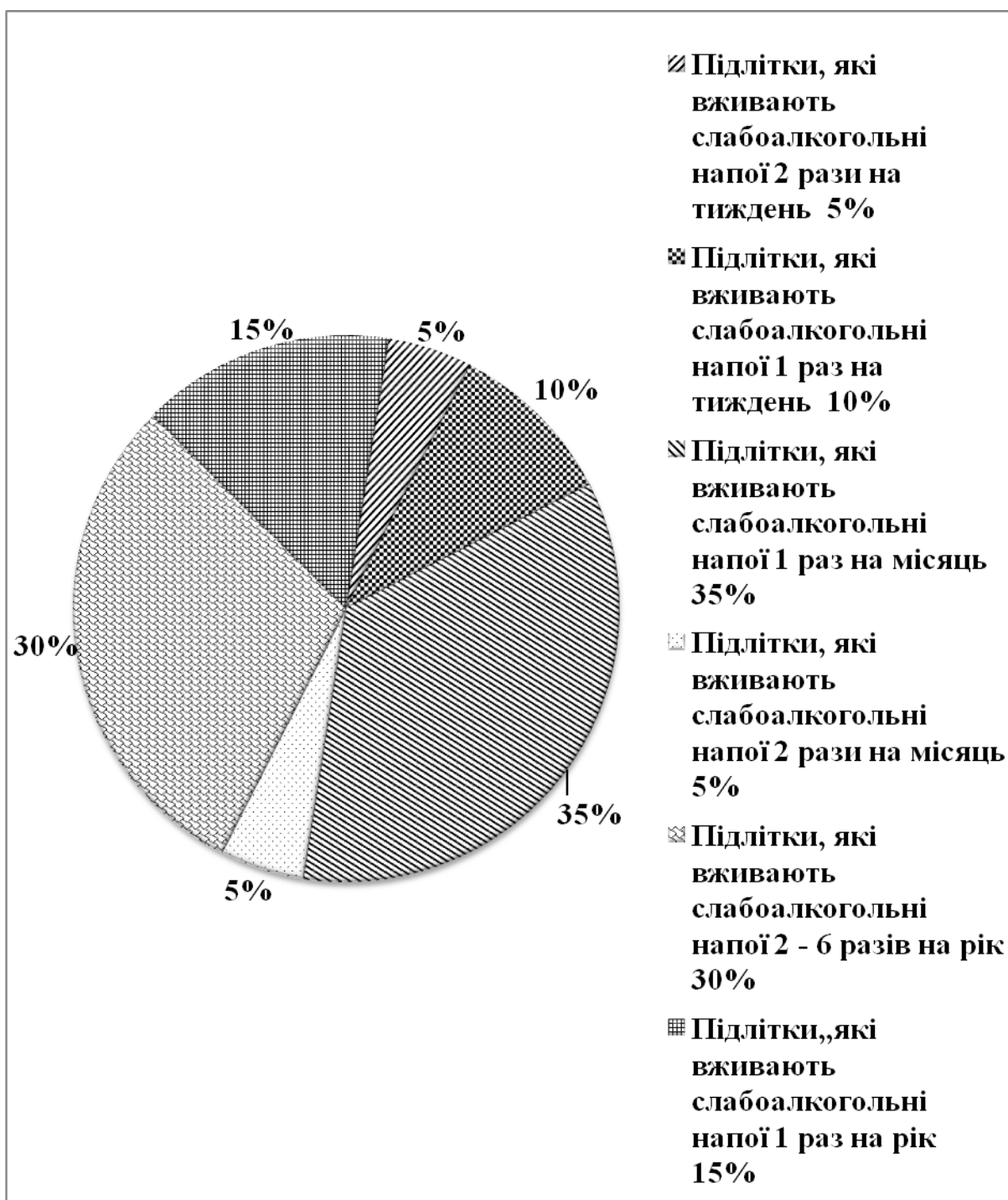
13. Якщо буде проводитись голосування за «сухий закон», то Ви проголосуєте: «за» чи «проти» і чому? _____

14. Чи допускаєте Ви можливість проведення свого дня народження без спиртного? _____

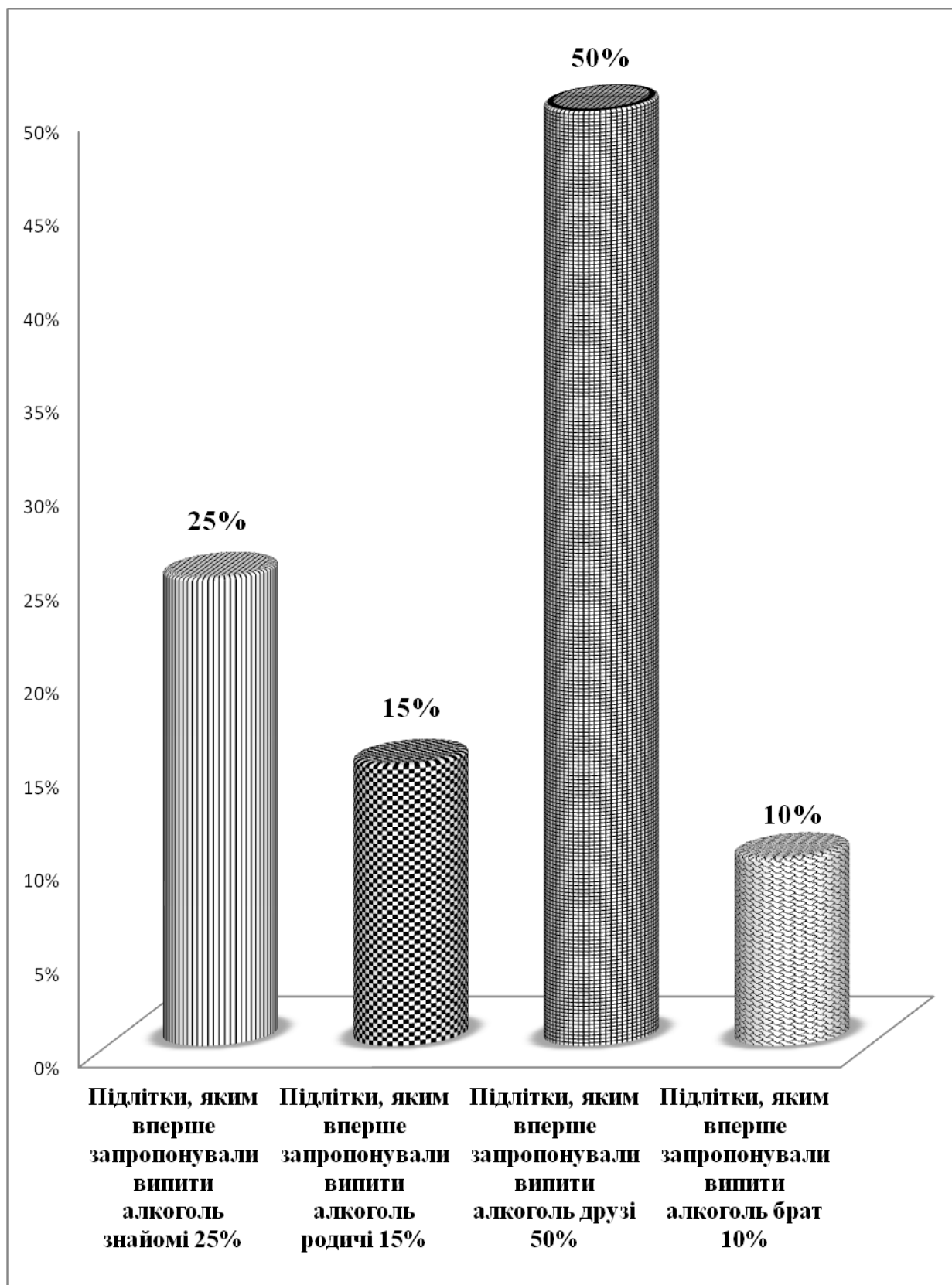
15. Чи думаете Ви заздалегідь, де й коли вип'єте наступного разу? _____

16. Чи товаришуєте Ви з тими, хто вважає, що пити — це шикарно? _____

Додаток В

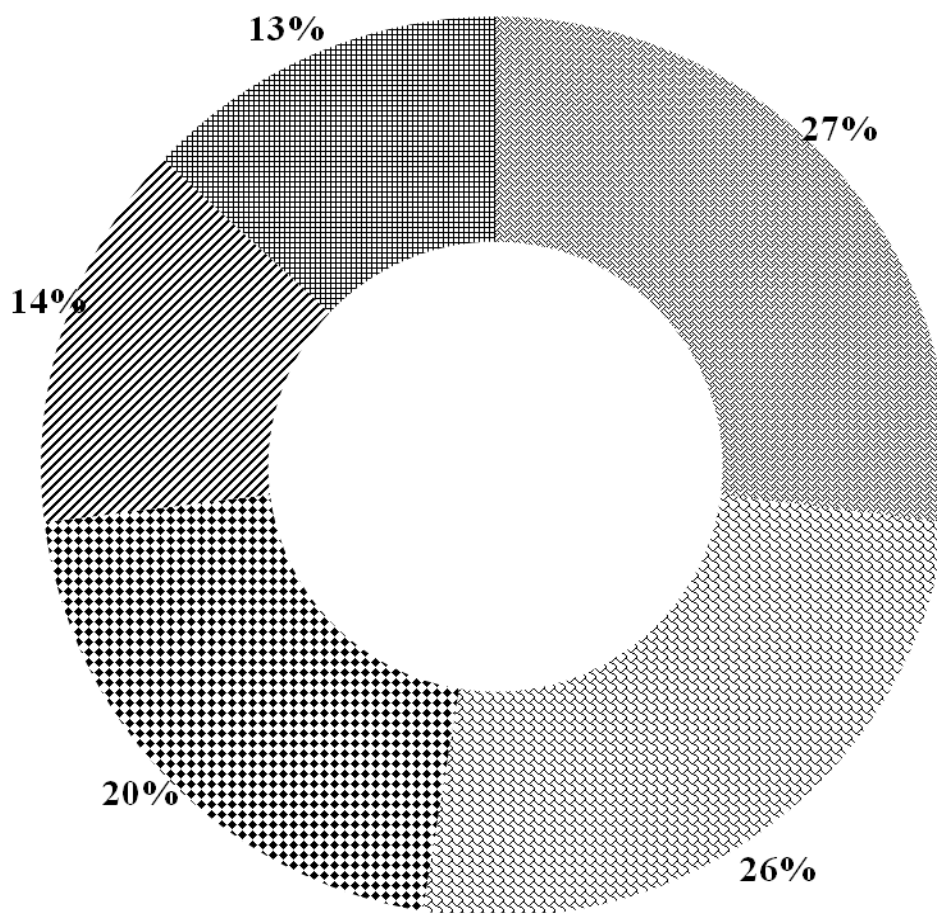

Додаток Г

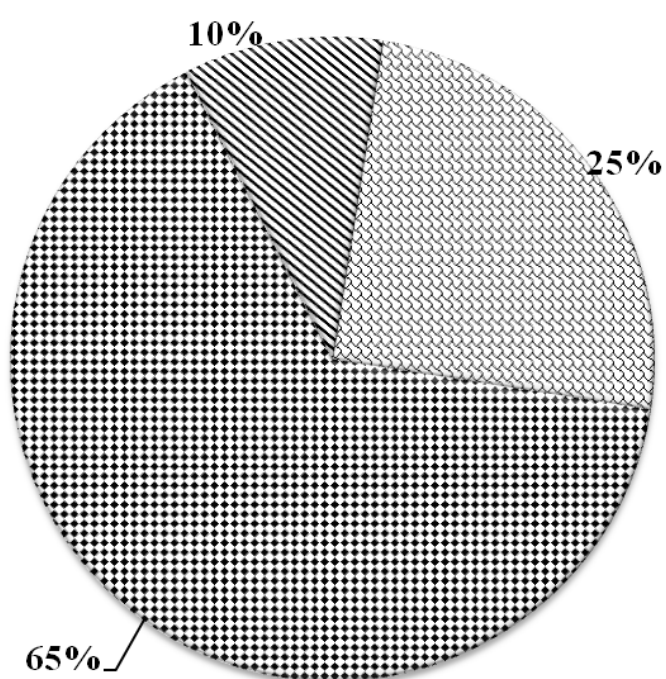

Додаток Д

- ⌘ Підлітки, які вважають, що до вживання слабоалкогольних напоїв спонукає мода 58%
- ⌘ Підлітки, які вважають, що до вживання слабоалкогольних напоїв спонукають друзі 55%
- ⌘ Підлітки, які вважають, що до вживання слабоалкогольних напоїв спонукає всобода їх придбання 44%
- ⌘ Підлітки, які вважають, що до вживання слабоалкогольних напоїв спонукає реклаа цього товару 30%
- ⌘ Підлітки, які вважають, що до вживання слабоалкогольних напоїв спонукає доступна ціна даного товару 28%

Додаток Е

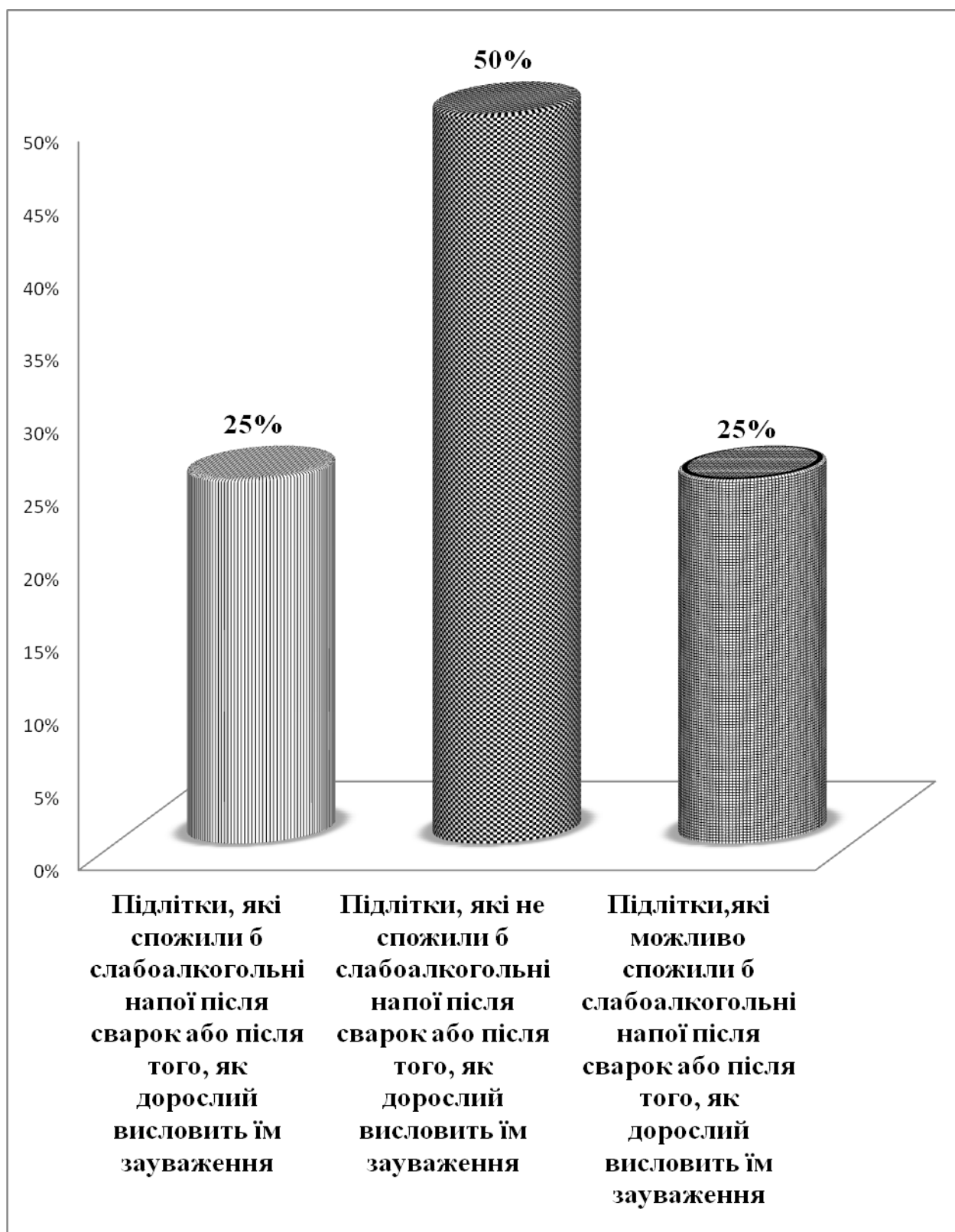

☒ Підлітки, які б погодилися спожити слабоалкогольні напої, якби їм запропонував хтось із авторитетних дорослих людей 25%

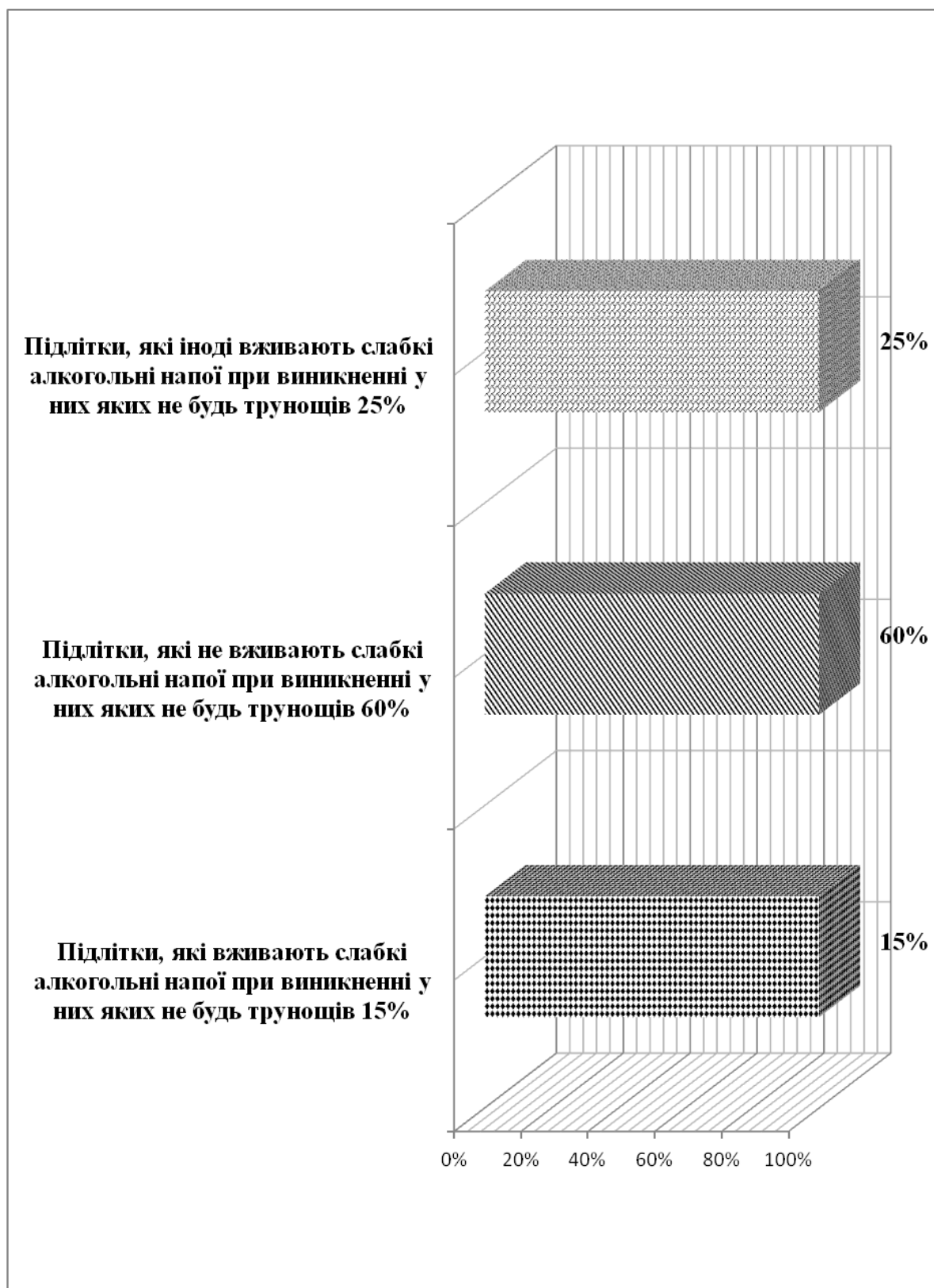
☒ Підлітки, які б не погодилися спожити слабоалкогольні напої, якби їм запропонував хтось із авторитетних дорослих людей 65%

☒ Підлітки, які утрилися від відповіді 10%

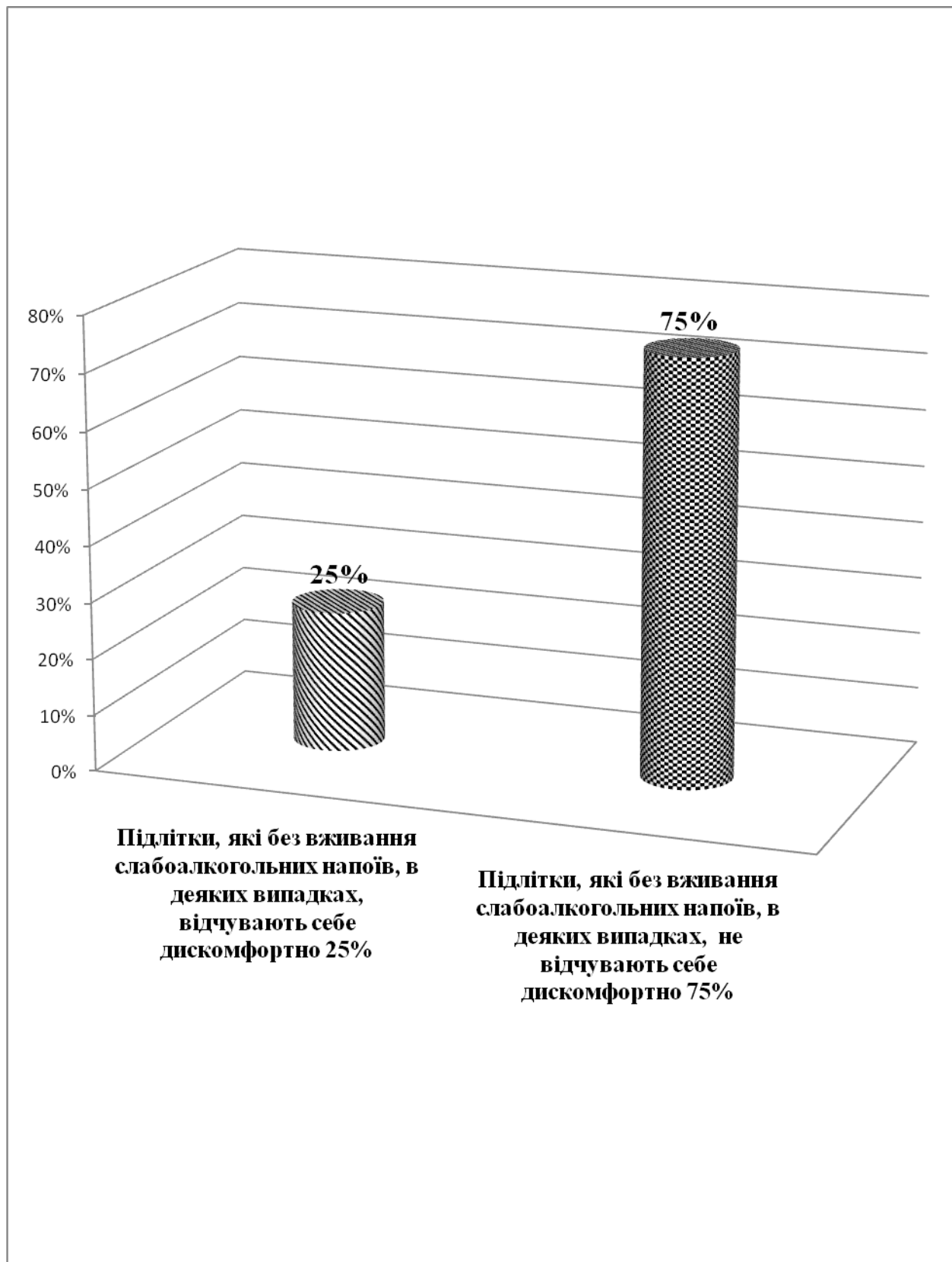
Додаток Є

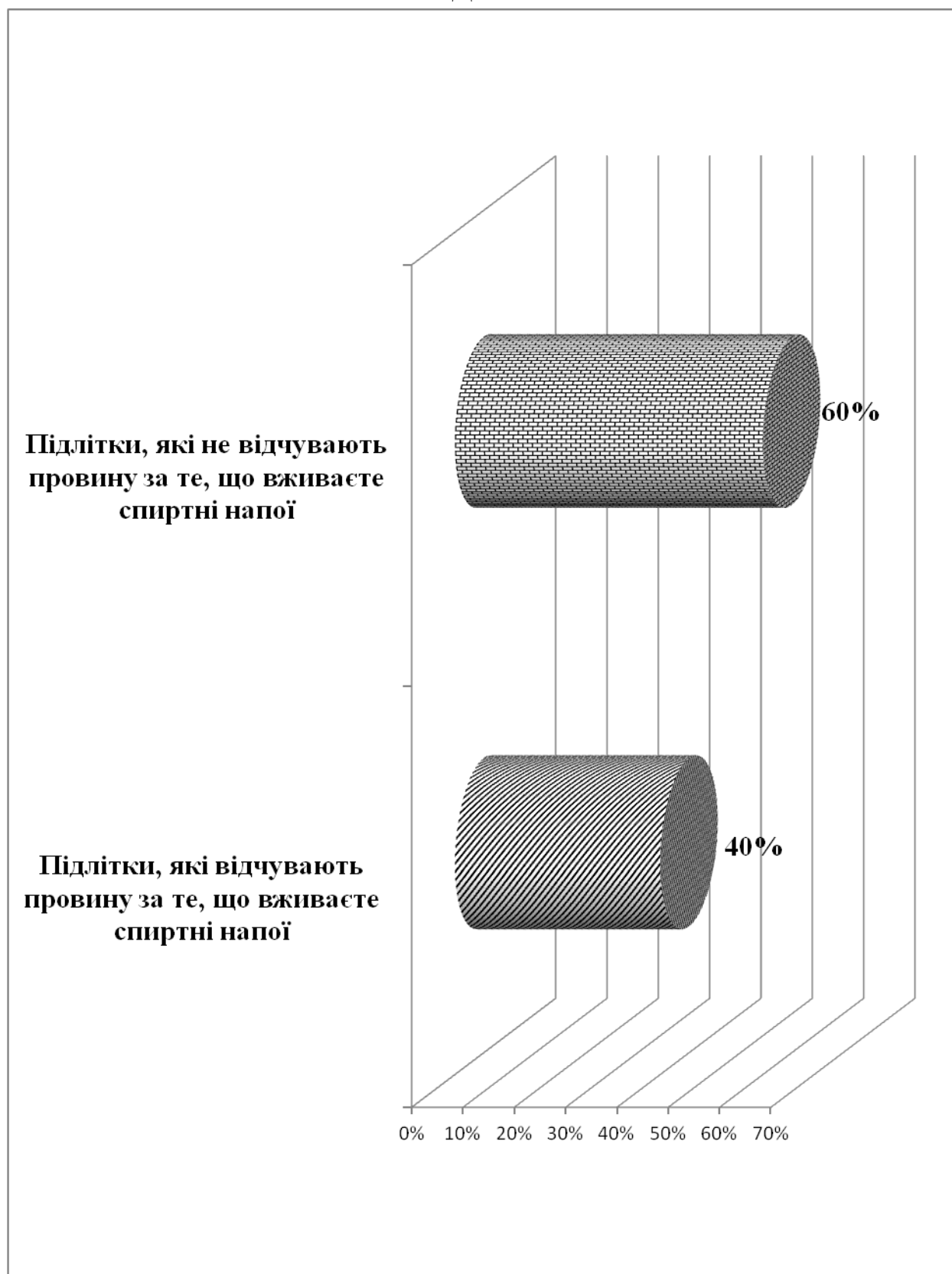
Додаток Ж

Додаток К

Додаток Л

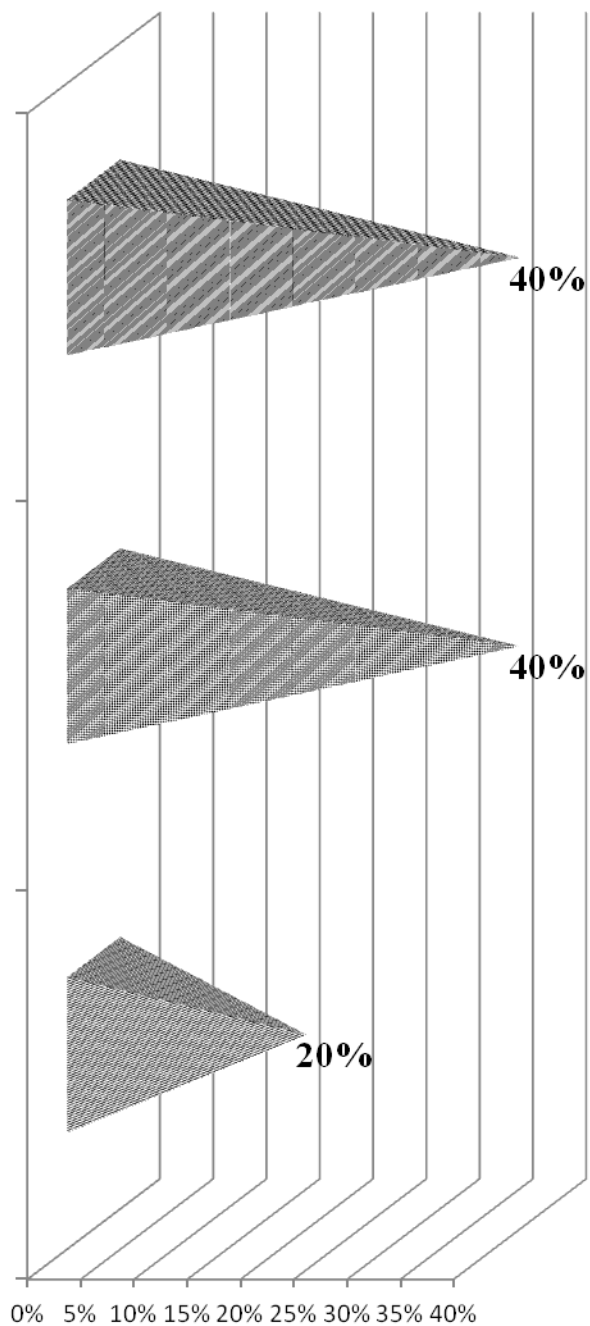

Додаток М

Підлітки, в яких інколи є причини, щоб випити пива чи інших слабоалкогольних напоїв

Підлітки, в яких не завжди є причини, щоб випити пива чи інших слабоалкогольних напоїв

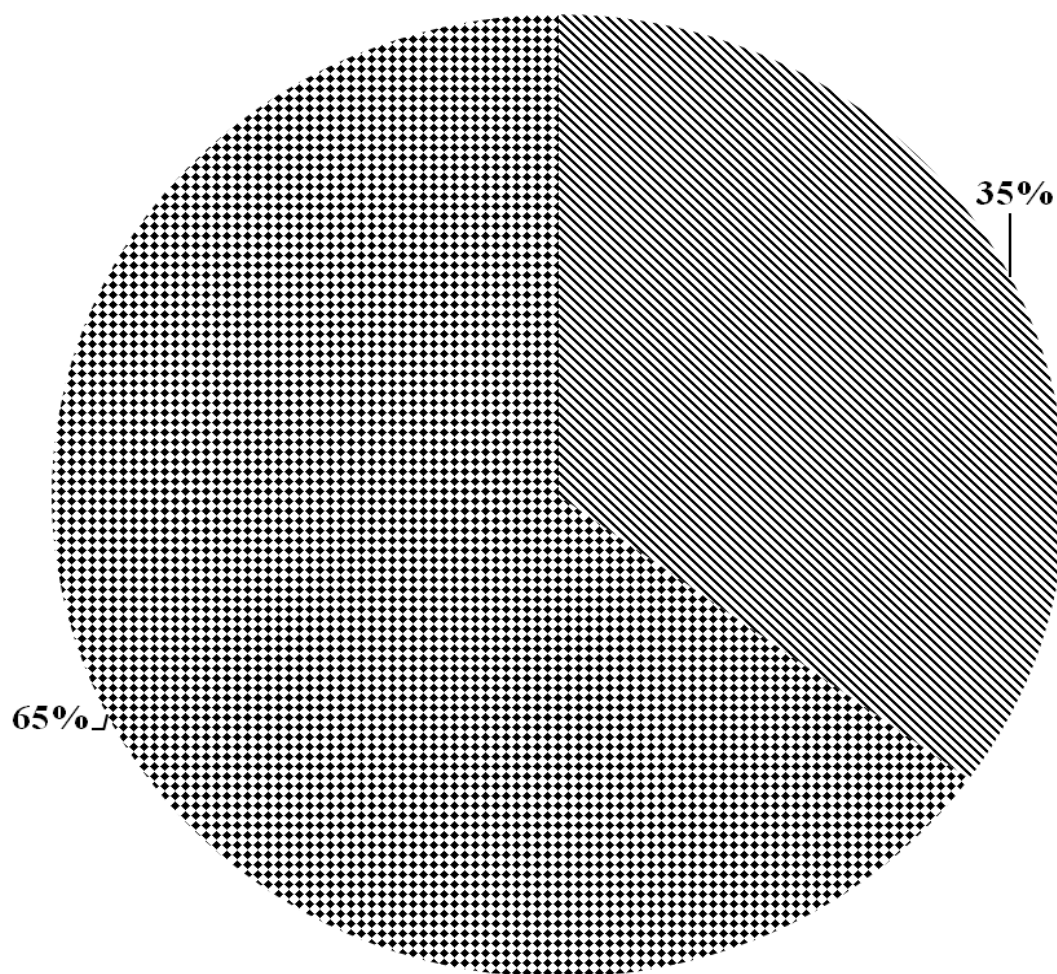
Підлітки, в яких завжди є причини, щоб випити пива чи інших слабоалкогольних напоїв

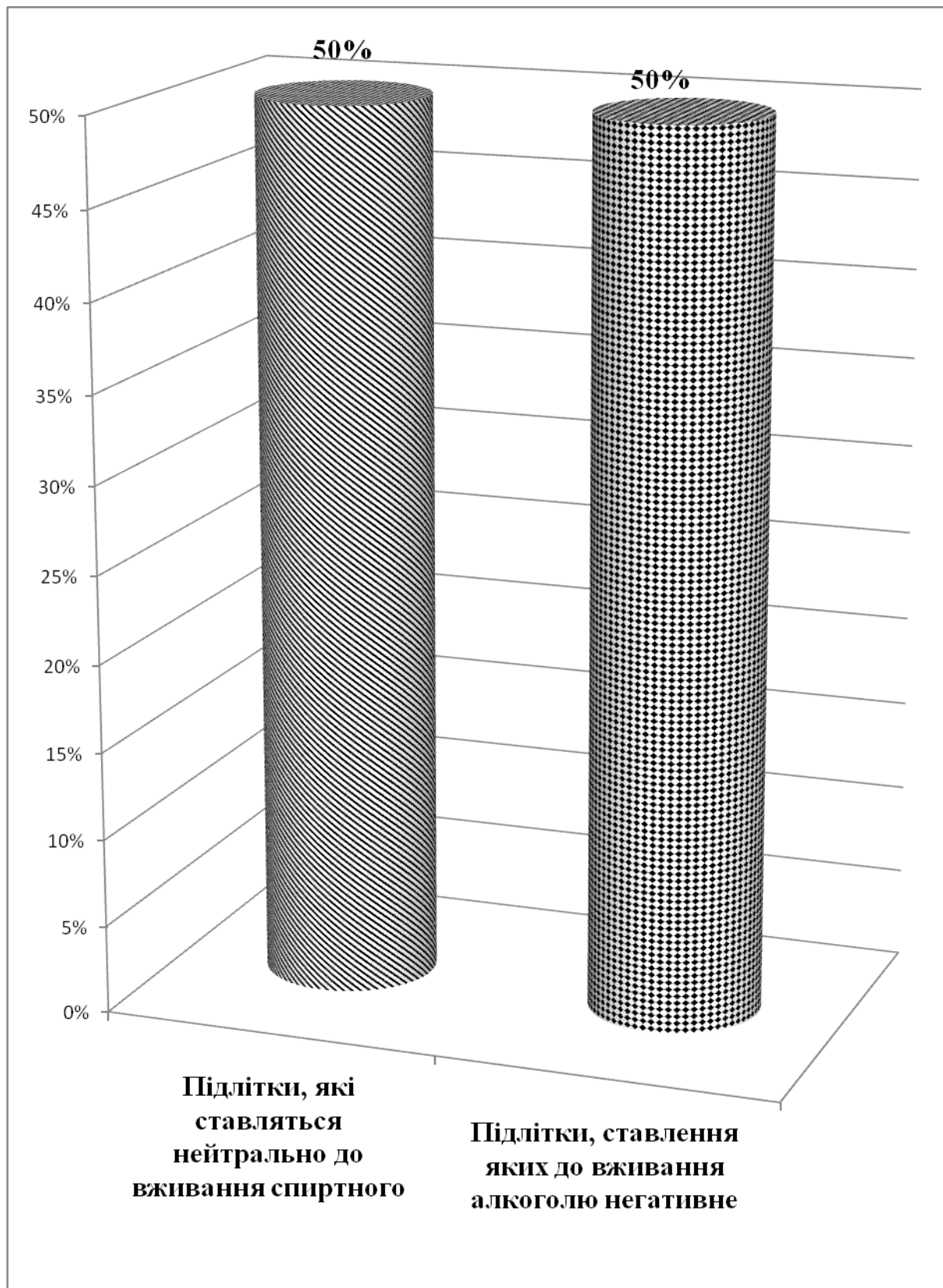
Додаток Н

⊗ Підлітки, які намагалися що не будь зробити, щоб контролювати свої дії, щодо вживання легких алкогольних напоїв

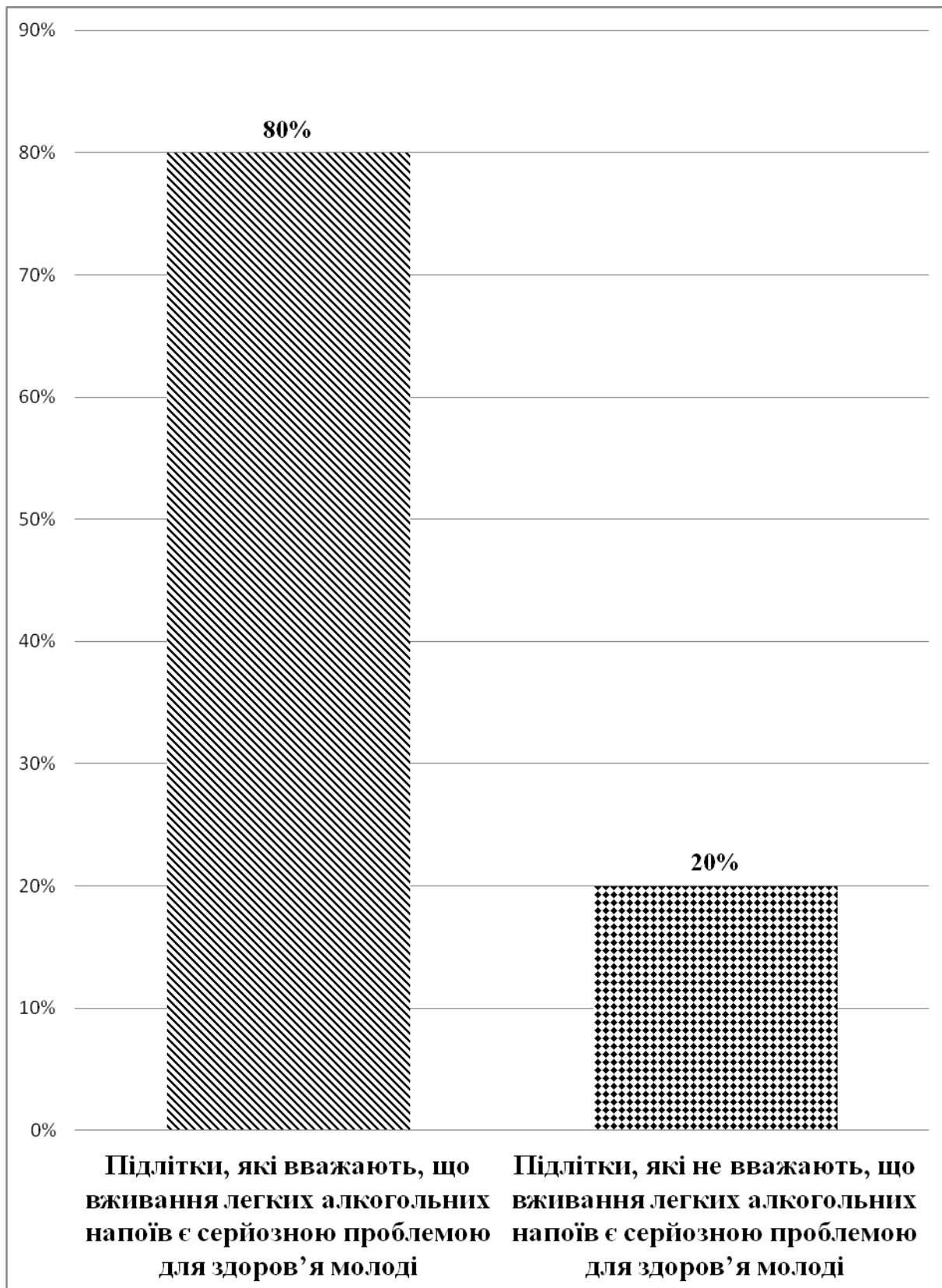
⊗ Підлітки, які не намагалися що не будь зробити, щоб контролювати свої дії, щодо вживання легких алкогольних напоїв

Додаток П

Додаток Р

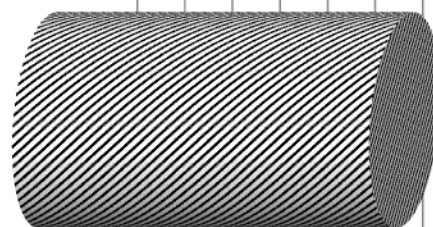
Додаток С

Підлітки, в яких у колі знайомих та друзів є деякі підлітки із їхнього оточення вживають часто алкоголь

25%

Підлітки, в яких у колі знайомих та друзів є неповнолітні, які іноді вживають слабкі алкогольні напої

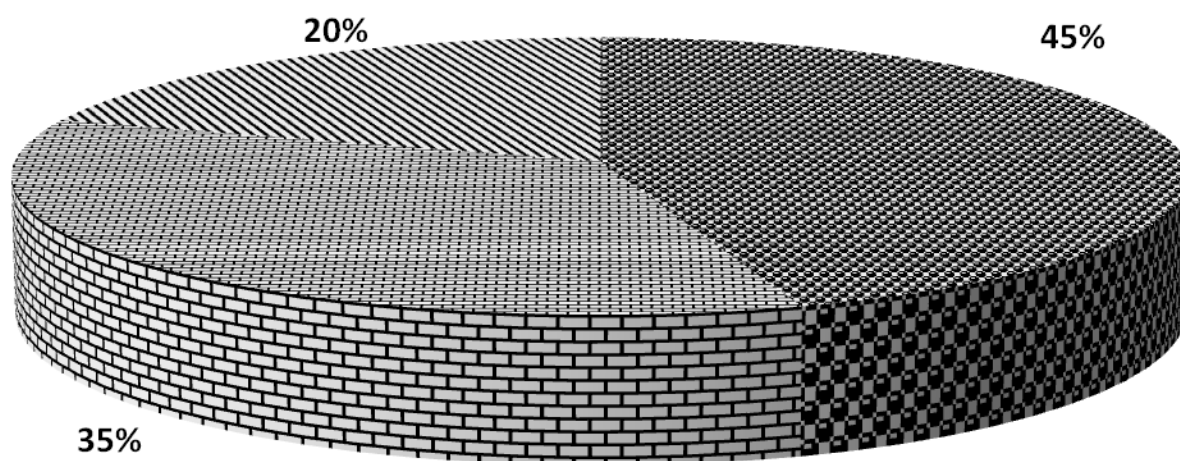

75%

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80%

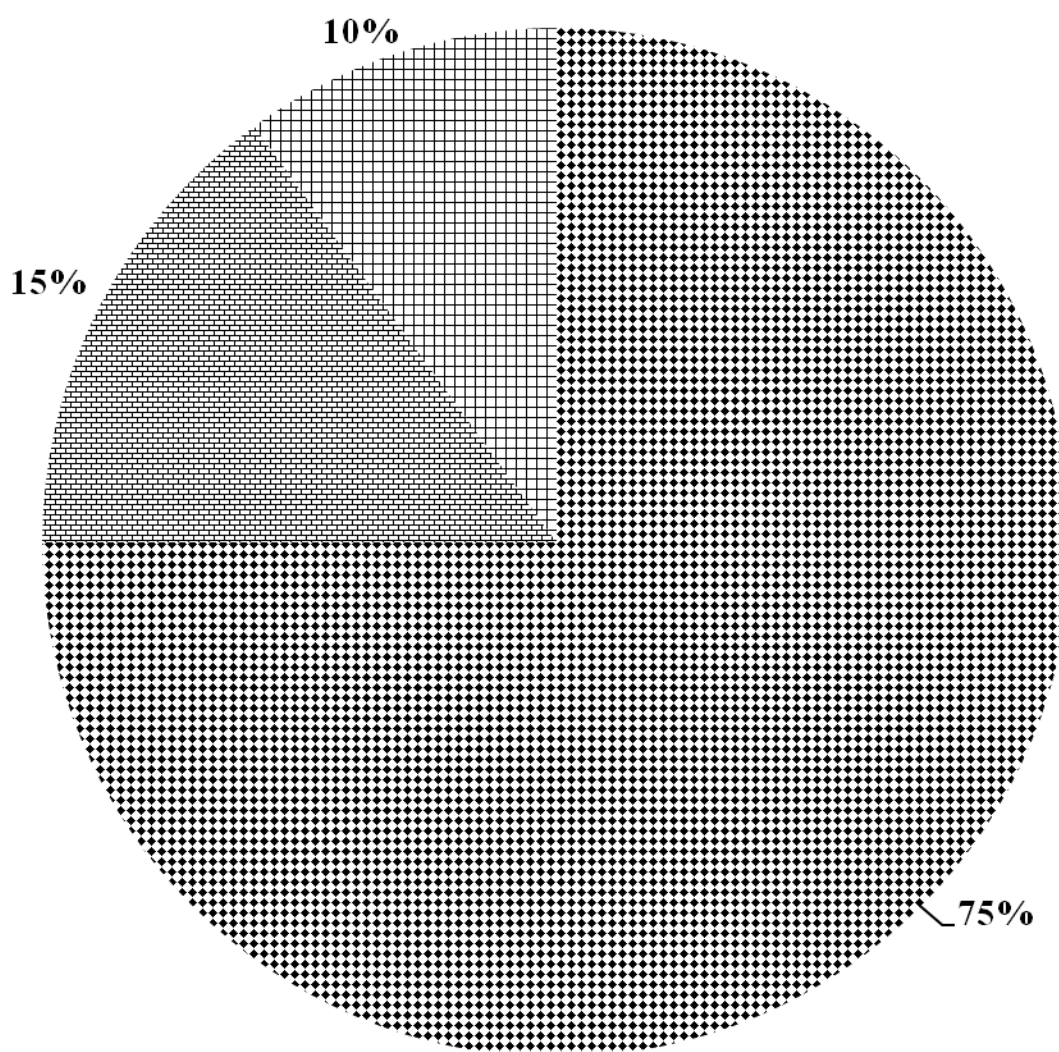
Додаток Т

- ⊗ Підлітки, які спробували слабоалкогольні напої в 14 років
45%
- ⊗ Підлітки, які спробували слабоалкогольні напої в 13 років
35%
- ⊗ Підлітки, які спробували слабоалкогольні напої в 12 років
20%

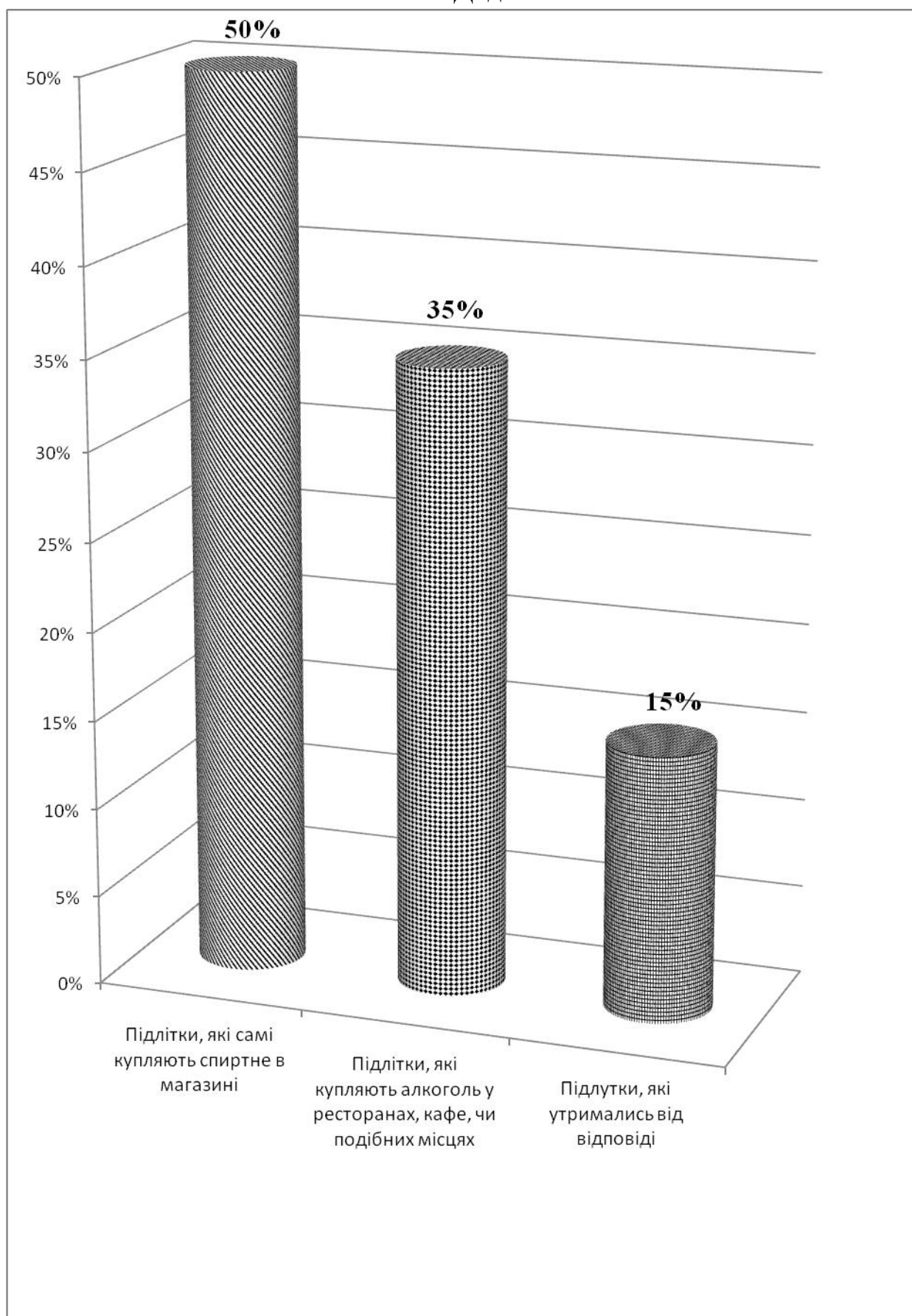

Додаток У

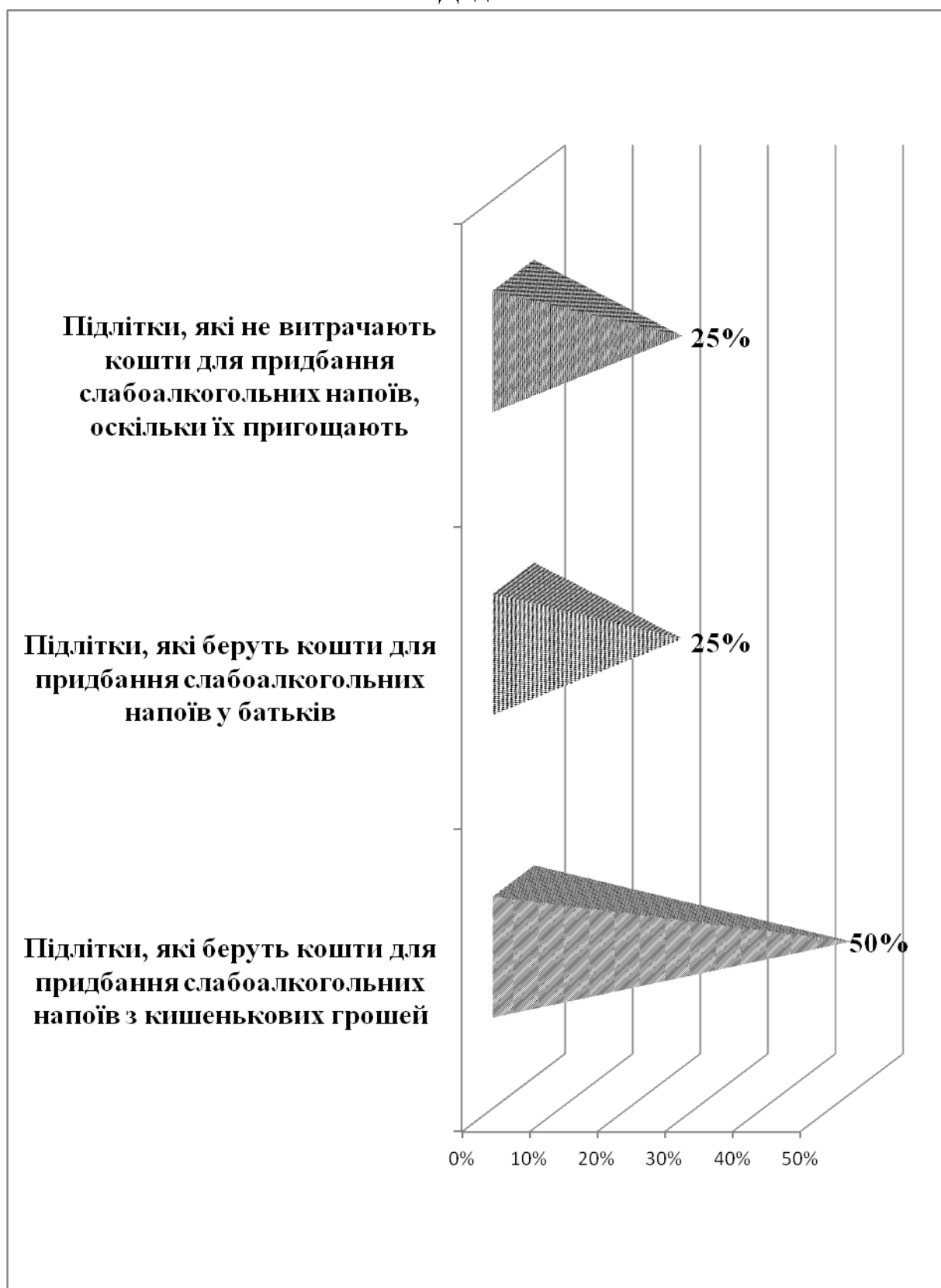
- ✧ Підлітки, які як правило розпивають легкі алкогольні напої з друзями 75%
- ⊗ Підлітки, які розпивають легкі алкогольні напої з подругою 15%
- ⊕ Підлітки, які розпивають легкі алкогольні напої з родичами 10%

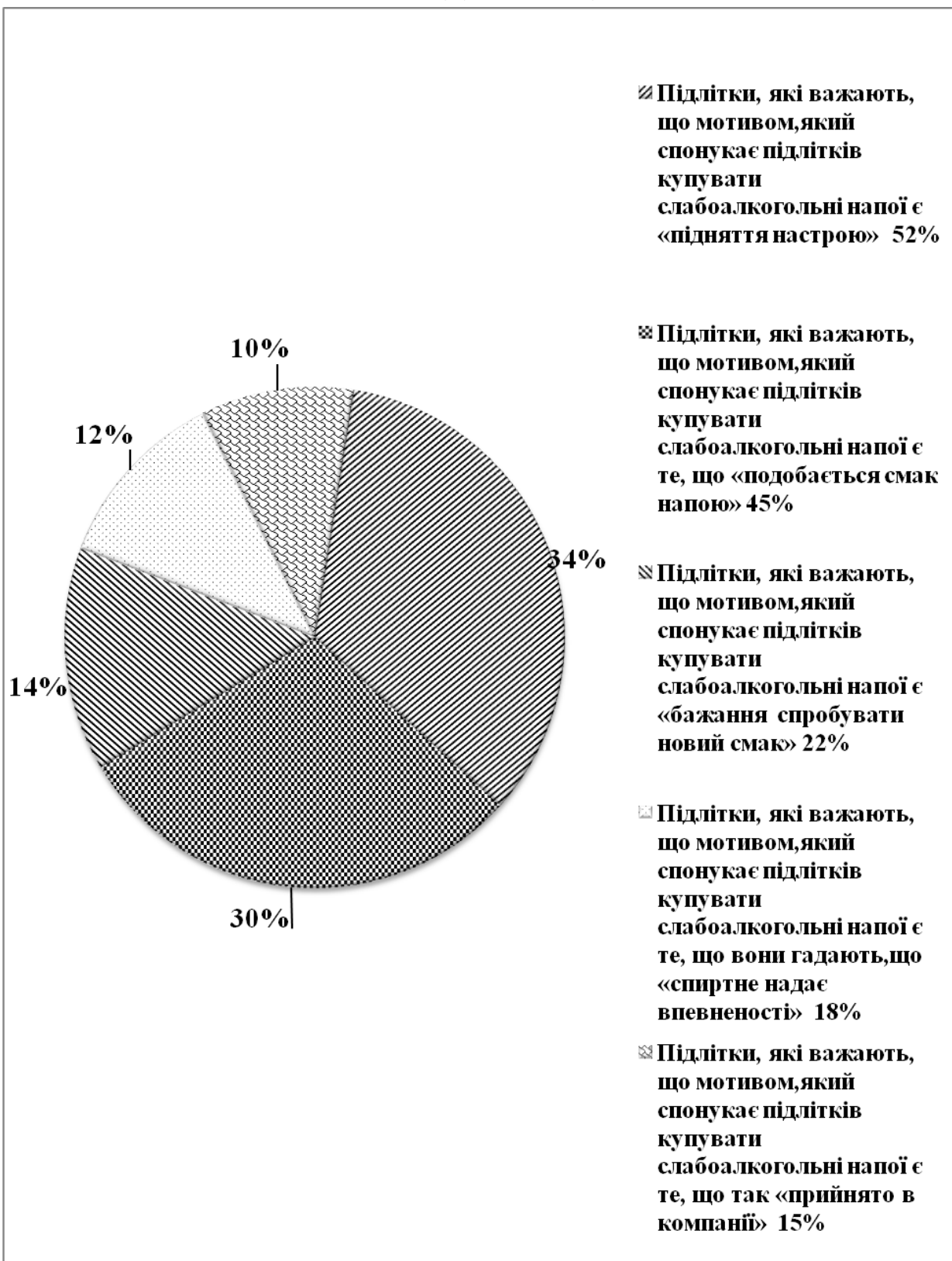
Додаток Ф

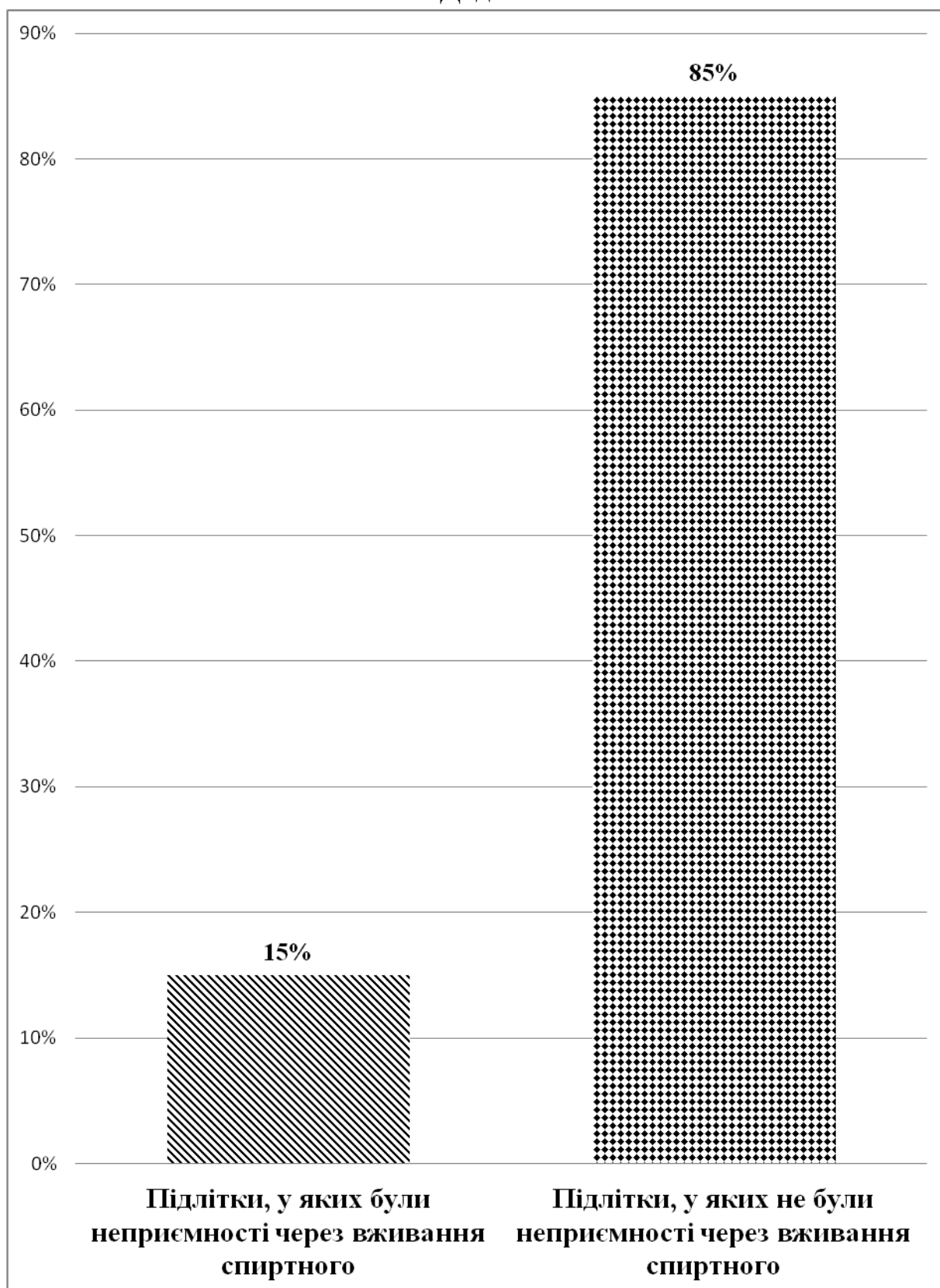
Додаток X

Додаток Ц

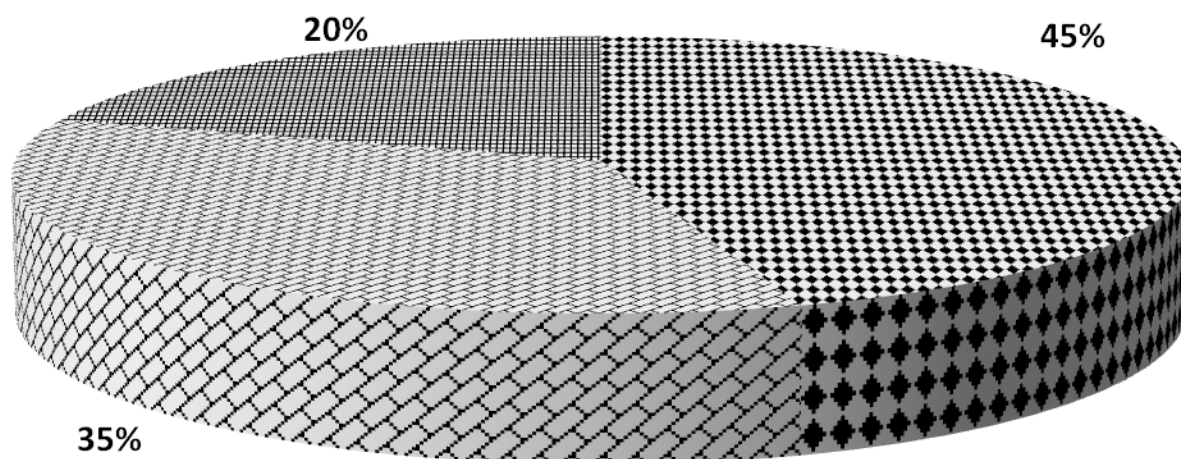

Додаток Ш

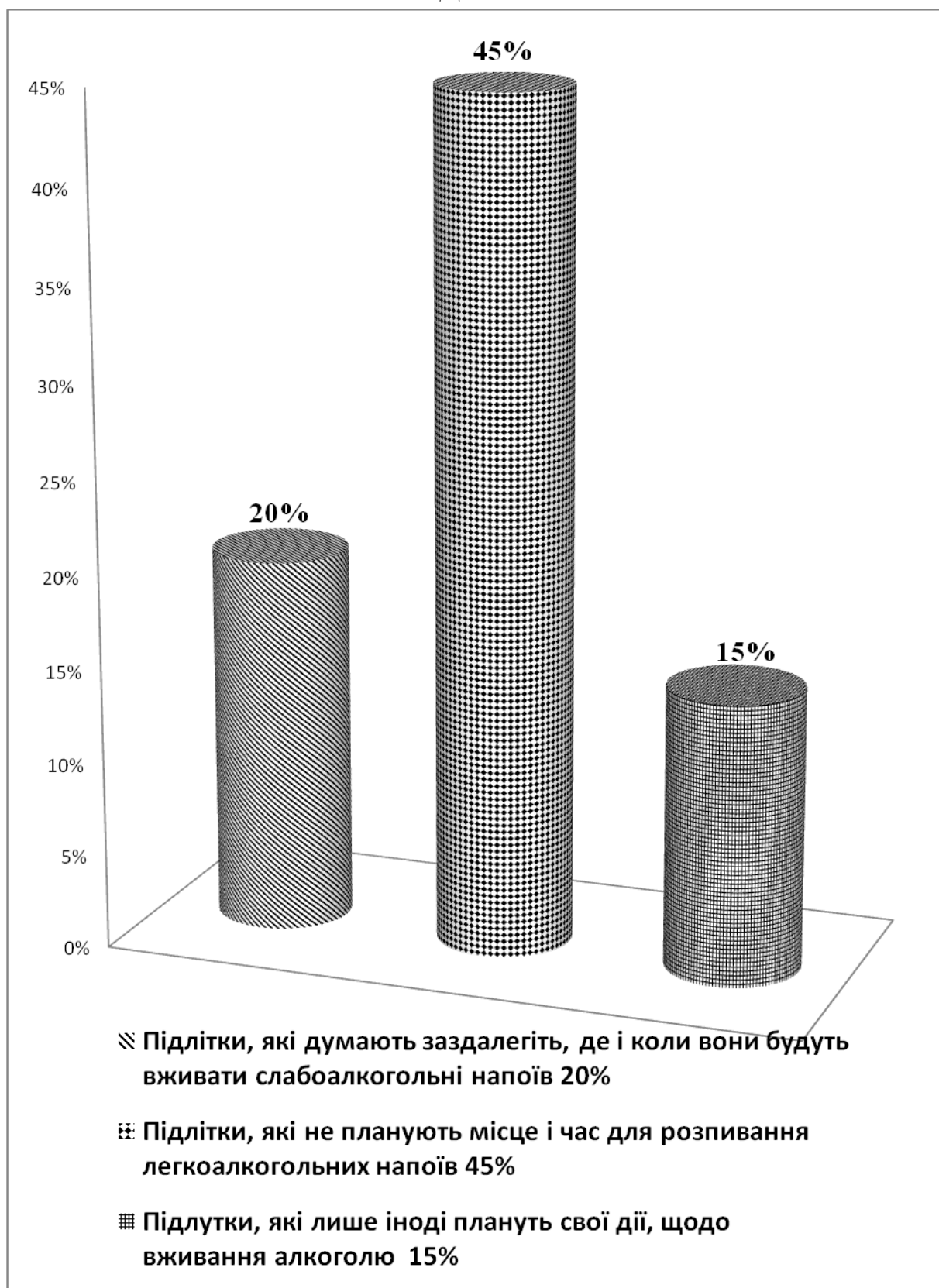

Додаток Ш

- ⌘ Підлітки, які проводять День народження без алкоголю 45%
- ⌘ Підлітки, в яких День народження не обходиться без алкоголю 35%
- ⌘ Підлітки, які вважають, що проведення Дня народження можливе без алкоголю 20%

Додаток Ю

Додаток Я

